

รายงานการวิจัย
การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

The knowledge management on the woven fabrics product
development following His Majesty sufficiency
economy principle

ภาณุวัชร	นิรานนท์
กนิฐา	แสงกระจ่าง
อาภาภรณ์	วรรณ

สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประจำปีงบประมาณ 2564

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

The knowledge management on the woven fabrics product
development following His Majesty sufficiency
economy principle

ภาณุวัชร นีรานนท์
กนิฐา แสงกระจ่าง
อาภาภรณ์ วรรณ
สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์

ทุนอุดหนุนโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
งบประมาณรายได้ของมหาวิทยาลัย ประเภททั่วไป
ประจำปีงบประมาณ 2564

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ งบประมาณรายได้ของมหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2564 สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่าง ๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ท้าวเงิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปวีณา โทนแก้วเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความกรุณา ให้คำปรึกษาแนะนำให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณบรรณารักษ์ทุกคนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

ภาณุวัชร นิรานนท์และคณะ
31 สิงหาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้การสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการทำให้อุทิศพร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำการลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต (Dynamics) จนเกิดการสั่งสมและ พัฒนาความรู้การทอผ้าใหม่
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า กระบวนการผลิตผ้าทอ พบว่า กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มี 4 ประการ คือ การพัฒนาบุคคลด้านการเรียนรู้โดยวิธีกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์ในการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพของเส้นไหม และการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ
3. การเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในเชิงพาณิชย์นั้นชุมชนมีจุดแข็งอยู่หลายประการที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับโอกาสทางการตลาดที่มีอยู่ โดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลาน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยคุณภาพของผ้าไหม ลวดลายที่มีเอกลักษณ์ แปลกตา ผีมือที่ปราณีต รวมถึงการเรียนรู้ ความร่วมมือ ความสามารถในการผลิต การจัดการ ทางการตลาด ความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน ความยั่งยืนและการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย
4. ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น พบว่า มีการจัดอบรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในมิติด้านวัฒนธรรม จัดอบรม 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่งและกลุ่มนักเรียนโรงเรียนหนองไผ่ ตามแนวทางปฏิบัติจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี ภายใต้โครงการ “น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่น” ทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น 8 ประเภท ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ กระเป๋าสีสุภาพสตรี กระเป๋าเป้สะพาย กระเป๋าตังคังจากผ้าฝ้าย หมอนรองคอรักษาสุขภาพ ที่ใส่พวงกุญแจ ที่รองแก้ว และที่ใส่ดินสอ เป็นต้น

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research subject is the knowledge management on the woven fabrics product development following His Majesty sufficiency economy principle. The objectives was to study knowledge management on the woven fabrics product development following His Majesty sufficiency economy principle and to develop on the woven fabrics product development following His Majesty sufficiency economy principle. This research is a qualitative research. The tools used include an in-depth interview, as well as the study of data from documents and research related to knowledge management and local wisdom woven cloth. The researcher synthesizes documents and related research. Data were analyzed by content analysis method.

The results of the research found that :

1. The knowledge management on the woven fabrics product development following His Majesty sufficiency economy principle. It was found that there were several methods of transmission through demonstrations, practicality telling to follow by making it look and talk and exchange knowledge together. Most learning methods come through trial and error which is a learning process that is dynamics until the accumulation and develop silk weaving knowledge.

2. Develop on the woven fabrics product development following His Majesty sufficiency economy principle It was found that there were 4 processes of woven fabric product development, namely development of people in learning by group process, development of production tools product, development and quality of silk and the development of quality community product standards.

3. Enhancement of income for the community from local wisdom woven products. It was found that there was a marketing development to promote indigenous wisdom. Commercially, the community had several strengths that can be used in conjunction with the marketing opportunities that exist by passing on knowledge to generation to generation which is indigenous culture that has been transmitted from ancestors from the past to the present with the quality of silk, unique, quirky patterns, delicate hands including learning, cooperation, production capability, marketing management, and mutual generosity, sustainability and preservation of local wisdom as well.

4. Transfer of knowledge to local development. It was found that knowledge transfer training was organized. In the cultural aspect, 2 training groups were organized: Ban Na Thung community enterprise group and Nongphai school student group. According to the guidelines from the application of the Sufficiency Economy

Philosophy, which was balanced and sustainable development, ready to accept changes in every aspect both in terms of economy, society, environment, knowledge and technology under the project "Bring the King's Science to Local Development", resulting in the development of 8 types of local wisdom woven fabrics, namely Mudmee silk. ladies handbag, backpack, cotton wallet health care pillow, key holders, coasters and pencil holders, etc.

Keywords: knowledge management, local wisdom, textile product development, Sufficiency Economy

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้	7
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	7
2.3 แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ	11
2.4 ผ้าพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	13
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	31
บทที่ 4 ผลการวิจัย	37
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	51
5.1 สรุปผลการวิจัย	51
5.1 อภิปรายผล	53
5.2 ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	61
ประวัติผู้วิจัย	66

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	4
2 แสดงผ้าซิด.....	21
3 แสดงผ้ามัดหมี่.....	22
4 แสดงผ้าไหมมัดหมี่ 1.....	43
5 แสดงผ้าไหมมัดหมี่ 2	43
6 แสดงกระเป๋าเป้ตกแต่งด้วยผ้าซิด.....	44
7 แสดงกระเป๋าใส่ต่างค์จากผ้าฝ้าย	44
8 แสดงกระเป๋าถือสุภาพสตรีจากผ้าขาวม้า	45
9 แสดงกระเป๋าเป้ผ้าขาวม้า.....	45
10 แสดงหมอนหนุนรองคอเพื่อสุขภาพจากผ้าฝ้าย	46
11 แสดงภาพการจัดอบรม 1	46
12 แสดงภาพการจัดอบรม 2.....	47
13 แสดงภาพการจัดอบรม 3 ร่้างแบบกระเป๋าเป้.....	47
14 แสดงภาพการอบรมนักเรียน 1.....	48
15 แสดงภาพผลงานที่รองแก้วทำจากผ้า	48
16 แสดงภาพผลงานที่ใส่พวงกุญแจ 1.....	48
17 แสดงผลงานที่ใส่พวงกุญแจ 2	48
18 แสดงภาพอบรมการทำที่ใส่ดินสอจากผ้า.....	50
19 แสดงภาพผลงานที่ใส่ดินสอจากผ้า	50

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	32
---	-----------------------------------	----

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้มีการศึกษาถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 2 ระดับ คือ ระดับภูมิปัญญาชาติหรือภูมิปัญญาไทย เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยรักษาชาติให้ปลอดภัยอยู่รอดมาได้จนถึงปัจจุบันและเป็นภูมิปัญญาที่ช่วยสร้าง “ภาพแห่งความมีอารยธรรม” ให้แก่ชาติ และระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง เป็นภูมิปัญญาที่ใช้แก้ปัญหาของผู้คนในท้องถิ่นนั้นเป็นหลัก อาจจะเรียกภูมิปัญญาท้องถิ่น นี้ว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” รุ่ง แก้วแดง (2542) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยสร้างและเพิ่มพูนองค์ความรู้ท้องถิ่นรวมทั้งการสร้างคุณค่าและมรดกทางปัญญาเพื่อคนไทยรุ่นต่อ ๆ ไป ให้สามารถรักษาไว้และถ่ายทอดมรดกทางปัญญา อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความเข้มแข็งยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน และเป็นการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิต ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมตามกาลเวลา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เป็นองค์ความรู้ที่มีความเชื่อมโยงกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม (ประเวศ วะสี. 2530 : 6) โดยทั่วไปแล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นมักจะไม่ได้ถูกบันทึกไว้ เป็น ลายลักษณ์อักษร แม้ว่าในบางกรณีภูมิปัญญาท้องถิ่นบางประเภท เช่น ภูมิปัญญาทางการแพทย์อาจมีการบันทึกไว้ในตำรับยาโบราณบ้าง แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งไม่มีการบันทึกไว้ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมักจะทำกันด้วยการบอกเล่าด้วยวาจา ระหว่างผู้คนในชุมชน เดียวกัน หรือระหว่างชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่ง และระหว่างคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ภาวะการเกษตร และอุตสาหกรรมเกิดการชะลอตัวส่งผลให้ราคาสินค้าตกต่ำ มูลค่าการส่งออกลดลงภาวะว่างงานเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แนวทางหนึ่งที่รัฐบาลนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การส่งเสริมศักยภาพการผลิตของชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีรากฐานมาจากความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นให้ทำการผลิตเพื่อการค้าเชิงพาณิชย์ได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ครอบครัว ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในแต่ละท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วจึงขยายไปสู่ระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ และนำไปสู่การส่งออกอันเป็นเป้าหมายของการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จากนโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดการฟื้นฟูของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ จนสามารถก่อให้เกิดรายได้และสืบทอดภูมิปัญญาที่เกือบจะสูญหายไปให้กลับคืนมาอีกครั้ง ผ้าทอถือเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยควบคู่กับความงามด้านรูปทรง ลวดลาย สีสน และความประณีต จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญในการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์อันสะท้อนรากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติด้วยการถัก

ทอความรู้สึกรู้สึกนึกคิดตามจินตนาการและจิตวิญญาณของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ (จรัสพิมพ์ วังเย็น. 2554 : 21)

ผ้าทอ เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมจากนโยบายดังกล่าวและทำให้กลุ่มผ้าทอหลาย ๆ กลุ่มประสบความสำเร็จสามารถพลิกฟื้นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง อยู่ดี กินดี พึ่งพาตนเองด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ผ้าทอยังคงประสบกับปัญหาหลายประการ คือ ขาดแคลนวัตถุดิบ การผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ ปัญหามาตรฐานการผลิต การออกแบบ การพัฒนารูปแบบ การบริหาร การจัดการและปัญหาทางการตลาด ไม่สามารถหาตลาดได้เองต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ช่วยเหลือในการจัดหาตลาด (จินตนา หนูณะ. 2546 : 107) เมื่อนำออกจำหน่ายก็ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้ ประกอบกับการที่ผู้ผลิต รวมถึงการที่ผู้ผลิตส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ การผลิตผ้าทอยังคงผลิตสินค้าในรูปแบบเดิมๆ จำหน่ายให้กับลูกค้ากลุ่มเดิม เนื่องจากไม่ต้องการเสี่ยงจากการที่ผลิตสินค้าออกมาแล้วไม่มีตลาด รองรับที่แน่นอนหรือผลิตออกมาแล้วขายไม่ได้ (ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. 2561)

องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างนั้นไม่ได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทำให้ไม่สามารถค้นหาค้นคว้าความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก รวดเร็วทันต่อความต้องการของผู้คนและสังคม องค์ความรู้บางอย่างได้กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน (ธัชพล ท้าวนาง และคุณ โทชน์. 2555) หากบุคคลเหล่านี้เสียชีวิตลงองค์ความรู้เหล่านี้ก็อาจจะสูญหายไปจากโลกนี้ด้วย ผ้าทอกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่ง ตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประสบปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกับผ้าทอพื้นเมืองอื่น ๆ คือ ไม่มีการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนรุ่นหลัง ไม่มีแนวทางการพัฒนาตลาดที่ชัดเจน ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดและลูกค้า

จากความจำเป้นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้รับการสืบทอดรวมถึงเกิดการการพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอ เพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดได้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันสามารถรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาแห่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนคิดเองทำเอง พึ่งตนเองได้ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าอันจะก่อให้เกิด การกระจายรายได้สู่ชุมชนในอนาคต และสร้างรากฐานของความอยู่ดีกินดีตามวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่ง หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

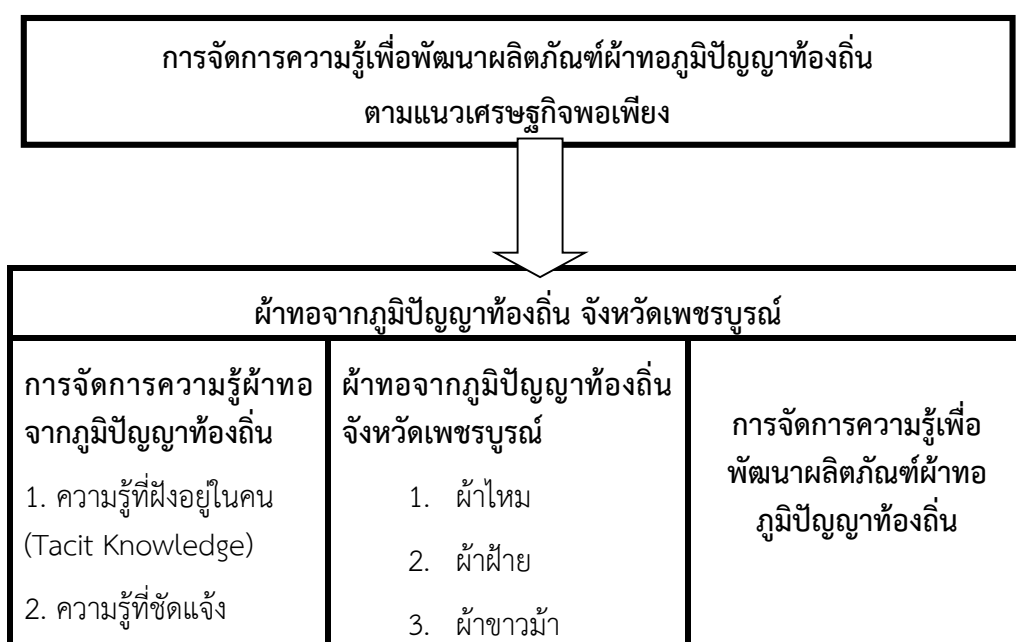
2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนหนองไผ่ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่ง หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 50 คน

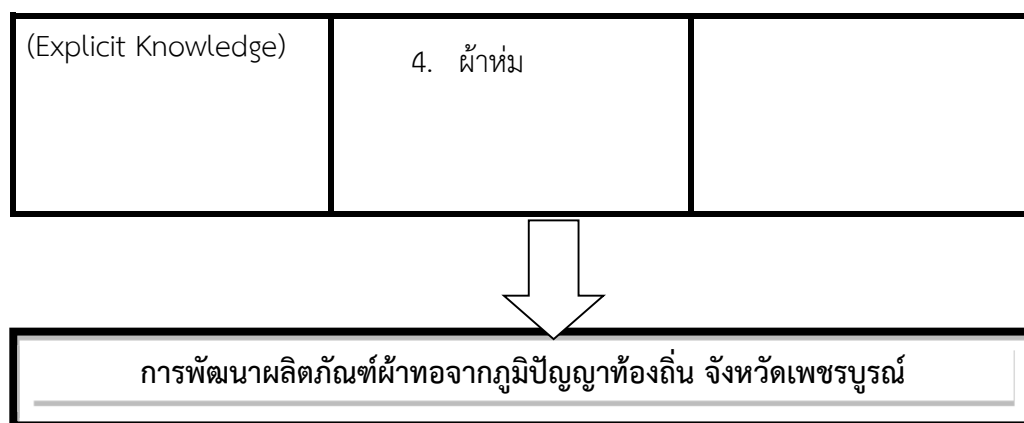
2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองไผ่ จำนวน 20 คน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน รวมทั้งหมดจำนวน 30 คน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 9 เดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีสีสันและลวดลายของท้องถิ่น ผลิตจากกระบวนการทอผ้าของคนในชุมชน มีขั้นตอน วิธีการทอแบบดั้งเดิม ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าขาวม้า และผ้าห่ม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้า หมายถึง ประสบการณ์และความรู้ในการทอผ้าแบบดั้งเดิม ที่สั่งสมสืบทอดกันมา

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 นักเรียนโรงเรียนหนองไผ่ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ร่วมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อสามารถจำหน่ายให้กับกลุ่มเยาวชนได้

3.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่ง นำองค์ความรู้ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าขาวม้า และผ้าห่ม สามารถนำไปพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกจำหน่ายในท้องตลาดและการขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ เช่น สินค้าของที่ระลึก และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยศึกษา การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้
 - 1.1 ความหมายของการจัดการความรู้
 - 1.2 ประเภทขององค์ความรู้
 - 1.3 องค์ประกอบขององค์ความรู้
 - 1.4 ประโยชน์ของการจัดการองค์ความรู้
 - 1.5 กระบวนการของการจัดการองค์ความรู้
2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. แนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
4. ผ้าพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 4.1 ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า
 - 4.2 ผ้าพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

1. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

1.1 ความหมายการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถ เข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันขั้นสูงสุด (สำนักงาน กพร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548) โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงานงานฝีมือ หรือการ

คิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม ความรู้เหล่านี้อยู่ที่ “คน” (ธีรพงศ์ แกนอินทร์. 2555)

2. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอด ได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ และบางครั้งเรียกว่า เป็นความรู้แบบรูปธรรมความรู้เหล่านี้อยู่ที่ “สื่อ” (ธีรพงศ์ แกนอินทร์. 2555) ความรู้ทั้ง 2 ประเภท นี้มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกันการจัดการ “ความรู้ที่ชัดแจ้ง” จะเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ ตรวจสอบ และตีความได้เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดความรู้ใหม่ นำมาสรุปไว้ เพื่อใช้อ้างอิง หรือให้ผู้อื่นเข้าถึง ได้ต่อไป

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2548) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า หมายถึง ระบบหรือกระบวนการในการสรรหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในองค์กร ภายใน เวลาที่เหมาะสม และเอื้ออำนวยให้เกิดการแบ่งปันความรู้ เพื่อปรับปรุงเพิ่มขีดความสามารถในการ ดำเนินงาน และเพื่อพัฒนาองค์กร

ภราดร จินดาวงศ์ (2549) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน ในการที่จะนำความรู้ที่มีอยู่มาสร้าง ขยายผล แบ่งปัน จัดเก็บ และ ใช้ให้เกิดประโยชน์

ภูสิทธิ์ ไชยปัญญา (2549) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า การจัดการความรู้จะเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน ในการที่จะนำความรู้ที่มีอยู่มาสร้างขยาย ผล แบ่งปัน จัดเก็บและใช้ให้เกิดประโยชน์

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า หมายถึง การกระทำกับความรู้และแหล่งความรู้ด้วยเครื่องมือ และเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ เพิ่มขึ้นหรือเกิดประโยชน์จากการจัดการความรู้

วิจารณ์ พาณิช (2551) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า หมายถึง เครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่บรรลุเป้าหมาย ของงาน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรการเรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายความเป็นชุมชน ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

แก้วเวียง นานาผล (2554) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการ เครื่องมือ ที่ดำเนินการร่วมกันโดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานย่อยขององค์กร เพื่อสร้าง และใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ดีขึ้นกว่าเดิม เกิด การพัฒนางานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นวงจรที่ต่อเนื่อง ทำให้องค์กรมีประสิทธิผล เป็น การจัดการเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่

จากความหมายหลากหลายที่มีนักวิชาการกล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้ การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวม จัดเก็บ แลกเปลี่ยน เผยแพร่และประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อตนเองและองค์กร

2. ประเภทของการจัดการความรู้

อิกุจิโร โนนากะ (Ikujiro Nonaka) อ้างถึงใน ลัดดา เจียมจิตต์ตรง, ดวงรัตน์

ศรีวงษ์กุล และปรัชญนันท์ นิลสุข (2550) ได้กล่าวถึงประเภทของการจัดการความรู้ไว้ว่า 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ การคิดเชิงวิเคราะห์ rules of thumb เป็นต้น ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่ซ่อนเร้นจนบางครั้งตัวเราเองก็ไม่ว่ามีความรู้นี้อยู่ จึงเรียกว่า เป็นความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้แบบเด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม บันทึก ถ่ายทอดได้ เช่น ทฤษฎี ตำรา วารสาร คู่มือ คำอธิบาย ฐานข้อมูล อินเทอร์เน็ต จดหมายอิเล็กทรอนิกส์แผนภูมิ เป็นต้น ความรู้ประเภทนี้เห็นได้ค่อนข้างชัด จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

3. องค์ประกอบของการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช (2546) ได้จำแนกองค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้ 3 ประการ คือ

1. คน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น

3. กระบวนการความรู้ เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม

มาคลาส (Marquardt) อ้างถึงใน ประภากร แก้ววรรณ และคณะ (2548) ได้นำเสนอกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 4 ประการดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) องค์การแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์ และมีผลต่อการดำเนินงานจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและนอกองค์กรดังนี้

1.1 การแสวงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งภายในองค์กร ความสามารถในการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร บุคลากรจึงควรมีการแสวงหาความรู้ในองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้กับบุคลากรในหน่วยงาน การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 การแสวงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งภายนอกองค์กร องค์กรต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่อย่างสม่ำเสมอ การแข่งขันขององค์กร ต้องอาศัยความคิดและการสร้างสรรค์ ด้วยข้อมูล สารสนเทศหรือความรู้จากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้มาตรฐานเปรียบเทียบ การจ้างที่ปรึกษา การเปิดรับข่าวสารจากสื่อสารสนเทศต่าง ๆ การตรวจสอบแนวโน้มเศรษฐกิจ สังคม กรเมืองและเทคโนโลยี การรวบรวมข้อมูลจากลูกค้า การจ้างพนักงานใหม่ การร่วมมือกับองค์กร หรือหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น

2. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การสร้างความรู้เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ต้องอาศัยแรงผลักดัน การหยั่งรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของแต่ละบุคคล การสร้างความรู้ใหม่จึงเป็นความสามารถส่วนบุคคล ที่อาจจะกระทำได้แตกต่างกันดังนี้

- 2.1 บุคคลให้ความรู้ที่ตนมีอยู่กับผู้อื่น
- 2.2 กานำความรู้ที่องค์กรมีอยู่ผนวกเข้ากับความรู้ของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่และมีการแบ่งปันกันทั้งองค์กร
- 2.3 ความรู้ที่ได้จากการรวบรวม และสังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่เข้าด้วยกัน
- 2.4 ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยสมาชิกองค์กรค้นพบด้วย ตนเองและมีกิจกรรมมากมายที่องค์กรสามารถดำเนินการเพื่อสร้างความรู้
- 2.5 การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ
- 2.6 การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
- 2.7 การทดลอง
- 2.8 การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต

3. การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ (Knowledge Storage and Retrieve)

การจัดการความรู้ต้องพิจารณาถึงวิธีการในการเก็บรักษาและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ตามความต้องการองค์กรต้องเก็บรักษาสิ่งที่เรียกว่าเป็นความรู้ไว้ให้ดีที่สุด โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

3.1 โครงสร้างและการจัดเก็บความรู้ ควรเป็นระบบที่สามารถค้นหาและส่งมอบได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ในการจัดโครงสร้างขององค์ความรู้ ต้องพิจารณาความแตกต่างของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในการค้นคืนความรู้ ระบบการเก็บรักษาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3.2 จัดให้มีการจำแนกรายการต่างๆ เช่น ข้อเท็จจริง นโยบาย หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่อยู่บนพื้นฐานความจำเป็นในการเรียนรู้

3.3 อาศัยการจัดการที่สามารถส่งมอบให้กับผู้ใช้ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ทันเวลา และเหมาะสมกับความต้องการ ทั้งนี้ควรให้บุคลากรทราบถึงช่องทางหรือวิธีการสำหรับการค้นหาความรู้ต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การจัดทำสมุดทะเบียนรายชื่อ คู่มือ เป็นต้น หรือรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม การฝึกอบรม ซึ่งจะนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ในองค์กรต่อไป

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการความรู้ ว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ เช่น พิจารณาว่า วิสัยทัศน์/ พันธกิจ/ เป้าหมาย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด และอยู่ที่ใคร
2. การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า และกำจัดความรู้ที่ไม่ได้แล้ว
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้ อย่างเป็นระบบในอนาคต
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน และปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์
5. การเข้าถึงความรู้ เป็น การทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

สรุปความหมายขององค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้ดังนี้ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ หมายถึง การแสวงหาความรู้ แล้วนำมาสร้างเป็นความรู้ นำไปจัดเก็บและค้นคืนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้

4. ประโยชน์ของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้มีเป้าหมายหลักคือการใช้ประโยชน์จากความรู้มาเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร การจัดการความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม ประโยชน์ของการจัดการความรู้ได้ 8 ประการ ดังนี้

4.1 ป้องกันความรู้สูญหาย : การจัดการความรู้ทำให้องค์กรสามารถรักษาความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และความรู้ที่อาจสูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร เช่น การเกษียณอายุทำงาน หรือการลาออกจากงาน ฯลฯ

4.2 เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ : โดยประเภท คุณภาพ และความสะดวกในการเข้าถึง ความรู้ เป็นปัจจัยของการเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจ เนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ

4.3 ความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น : การทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในงานและวัตถุประสงค์ของงาน โดยไม่ต้องมีการควบคุม หรือมีการแทรกแซงมากนักจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน

4.4 ความได้เปรียบในการแข่งขัน : การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรมีความเข้าใจลูกค้า แนวโน้มของการตลาดและการแข่งขัน ทำให้สามารถลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้

4.5 การพัฒนาทรัพยากร : เป็นการพัฒนาความสามารถขององค์กรในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ เป็นต้น

4.6 การยกระดับผลิตภัณฑ์ : การนำการจัดการความรู้มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และบริการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ อีกด้วย

4.7 การบริหารลูกค้า : การศึกษาความสนใจและความต้องการของลูกค้า จะเป็นการสร้างความพึงพอใจ และเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้แก่องค์กร

4.8 การลงทุนทางทรัพยากรมนุษย์ : การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการด้านเอกสาร การจัดการกับความไม่แน่นอนทางการเพิ่มความสามารถให้แก่องค์กรในการจัดและฝึกอบรมบุคลากรในกระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละองค์กร ควรประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ (วิจารณ์ พานิช. 2548)

4.8.1 "คุณเอื้อ" คือผู้ที่ทำให้เกิดผลงาน KM มีหน้าที่คัดเลือกหาทีมงานจากหลายสังกัดมาเป็นแกนนำ สนับสนุนทรัพยากรแก่ทีมงานอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจหลากหลายรูปแบบ

4.8.2 "คุณอำนวย" ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในเชิงกิจกรรม เชิงระบบ และเชิงวัฒนธรรม

4.8.3 "คุณกิจ" ผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ร้อยละ 90-95 อาจสรุปได้ว่าคุณกิจคือผู้จัดการความรู้ตัวจริง เป็นผู้มีความรู้ (Explicit Knowledge) และเป็นผู้ต้องมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้หา สร้าง แปลง ความรู้เพื่อการปฏิบัติให้บรรลุถึง “เป้าหมาย/หัวปลา” ที่ตั้งไว้

4.8.4 "คุณลิขิต" ทำหน้าที่จดบันทึก ในกิจกรรมการจัดการความรู้ อาจทำหน้าที่เป็นการเฉพาะกิจ หรือทำหน้าที่เป็นระยะยาว กังถาวรในกิจกรรมจัดการความรู้ของกลุ่ม หรือหน่วยงาน หรือองค์กร สิ่งที่ “คุณลิขิต” จดบันทึกได้แก่ เรื่องเล่าจากกิจกรรม ขุมความรู้จากกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บันทึกการประชุมและบันทึกอื่นๆ

4.8.5 "คุณวิศาสตร์" คือ นัก IT ที่เข้ามาช่วยเป็นทีมงาน KM คำว่า “วิศาสตร์” มาจากคำว่า “IT wizard” หรือพ่อมดไอที จะเข้ามาช่วยคิดเรื่องการวางระบบ IT ที่เหมาะกับการดำเนินการ KM

4.8.6 "คุณประสาน" ในการทำ KM แบบเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามองค์กร “คุณประสาน” จะทำหน้าที่ประสานงานให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในเครือข่าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ฝังลึก เกิดการหมุนเกลียวความรู้ได้อย่างมีพลังมาก เรียกว่า “การหมุนเกลียวความรู้ผ่านเขตแดน”

2. ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชลภัฏ วังษ์ประเสริฐ (2551: 50-59) ได้ศึกษาการสังเคราะห์นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย เพื่อให้ได้ความหมายหรือนิยามของภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ดังนี้

2.1.1 แนวคิด ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงระบบ

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทางปัญญาที่คนไทยคิดขึ้นจากการเรียนรู้ การถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ใช้ในการปรับตัวและการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นศักยภาพความสามารถของชุมชน โดยใช้กระบวนการ วิจัยพื้นบ้าน การลงมือลองผิดลองถูกหรือการสังเกต การสั่งสม สืบทอด กลั่นกรอง ปรับปรุง พัฒนาและเลือกสรรกันมาเป็น

เวลานานจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง ระหว่างกลุ่มชนหลาย ๆ ชชาติพันธุ์จนเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นแต่ละแห่งในประเทศไทย

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแนวคิดเชิงระบบทุนทางปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นเพรากฐานและองค์ความรู้ของชาวไทยที่สั่งสมสืบทอดกัน มา คิดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิต ความกลมเกลียวระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ กระบวนการทางสังคมและรวมถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติทั้งที่เป็นนามธรรม คือ ปรัชญาในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับการเกิด การเจ็บ การตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน และใน ลักษณะรูปธรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน การเกษตรกรรม หัตถกรรม ศิลปะและดนตรีของชาวไทยในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เป็นสินทรัพย์ของชาวบ้านและชุมชนที่มีการสั่งสมทุนทางปัญญาขึ้นมา

1.2 แนวคิด ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสาระหลัก

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้หรือมวลความรู้ที่คิดขึ้นจากสติปัญญาของชาวบ้าน เป็นศักยภาพหรือความสามารถที่ใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม โดยได้รับการสั่งสม ถ่ายทอด ปรับตัวกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างผาสุก

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประสบการณ์ของชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอาจจะเป็นปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชนหลาย ๆ ชชาติพันธุ์ มีลักษณะเป็นองค์รวม มีบูรณาการสูงโดยมีวัฒนธรรมเป็นฐาน มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมรวมถึง โลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ สั่งสม เรียนรู้ กลั่นกรอง พัฒนา สืบทอด ตามวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมกันมาเป็นเวลานาน จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้โดยกระบวนการพัฒนา ให้สอดคล้องกับกาลสมัย ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิต

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความสามารถของชุมชน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้าน ที่คิดค้น สั่งสม สืบทอด ปรับปรุง เรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นใหม่ เป็นศักยภาพหรือเป็นแก่นของชุมชนเป็นความสามารถในการ สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตในการแก้ปัญหาของชาวบ้านและชุมชน

4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นเพ รากฐานและเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นเพ รากฐานและทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเองประสานกับความรู้ใหม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และใช้ในการแก้ปัญหาทั้งที่เป็นรูปธรรมและ นามธรรมของชาวบ้านในสังคมนั้น ๆ รับรู้ เชื่อถือและเข้าใจรวมกันเป็นสติปัญญาและเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน

5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแบบแผนวิถีชีวิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แผนการดำเนินชีวิตเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของ ชุมชนเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการทัศน์ของกลุ่มคนในชนบทหรือ

ท้องถิ่นที่มีต่อต้านต่าง ๆ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งทีเหนือธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทางปัญญาเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ พฤติกรรม สังคม องค์กร วัฒนธรรมชุมชน เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิตทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นสิ่งมีค่าและเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมได้

7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมซึ่งแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันสอดแทรกในพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ผู้ใหญ่สั่งสอนเยาวชนจนเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับและนำไปถ่ายทอดพัฒนาและเป็นพลังจิตที่หลอมรวมผู้คนในสังคมให้อยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

1.3 แนวคิด ความหมายประเด็นอื่นๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นคณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อสรุปพอสังเขป ดังนี้

1.3.1 ที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่มาจากหลายทางได้แก่

- 1) เกิดจากการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์จากผู้อาวุโสจากบรรพบุรุษและผู้รู้ในชุมชน
- 2) เกิดจากประสบการณ์การใช้ชีวิตในธรรมชาติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในรูปของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติและข้อห้าม เช่น ความเชื่อเรื่องผี ระบบเหมืองฝาย
- 3) เกิดจากประสบการณ์เฉพาะด้านเช่น ประสบการณ์ด้านอาชีพ การรักษาโรค
- 4) เกิดจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน รูปธรรมที่แสดงออกคือความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ และพิธีกรรมต่าง ๆ ประสบการณ์โดยตรงของชีวิตผู้นั้นหรือกลุ่ม
- 5) เกิดจากสังคมอื่นก็ได้ แต่ได้นำเข้ามาในชุมชน ผสมผสานกับความรู้เดิมที่มีอยู่ปรับให้ สอดคล้องกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น
- 6) ประชาชนสังเคราะห์ขึ้นใหม่ จากประสบการณ์ตนเองและค าบอกเล่าสั่งสอนโดยผู้อื่น
- 7) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ วัตถุซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน
- 8) เกิดจากคนๆ เดียวคิดขึ้นก็ได้ มีการถ่ายทอดจนมีการใช้ความรู้ขยายผลสู่สังคม
- 9) เป็นของกลุ่มชนไม่ใช่คนๆ เดียวหรือเฉพาะตระกูลใดตระกูลหนึ่ง
- 10) มีผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและมีผู้สืบทอดจนถึงปัจจุบัน

1.3.2 กระบวนการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการจัดการภูมิปัญญาพบว่า มีการบูรณาการสูง เป็นพลวัตไม่หยุดนิ่งปรับเปลี่ยนตลอดเวลาที่มีความเชื่อมโยงมีการสะสม สังสมความรู้

มาแต่ในอดีตที่มีการกระจายความรู้มีการถ่ายทอดความรู้และมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาการสังคม

1.3.3 ช่องทางในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่ามีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านช่องทางต่าง ๆ คือระบบสังคม ระบบการผลิต พิธีกรรมต่างๆ การประกอบอาชีพ การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม วิถีชีวิต ประสบการณ์ของชาวบ้านจารีตประเพณีการแสดงพื้นบ้านและศิลปะ

1.3.4 คุณลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาปรากฏในหลายๆ ลักษณะ ดังนี้ เป็นกฎเกณฑ์ ค่านิยม คำสอน พฤติกรรม ความคิด ความรู้ ความเชื่อ ความเห็น ความสามารถ ความฉลาดและไหวพริบ

1.3.5 ระยะเวลาที่กำหนดว่าเป็นภูมิปัญญาไทย พบว่ามีการกำหนดความเป็นภูมิปัญญาด้วยระยะเวลาในสังคมไทยมานานแล้ว และเคยเป็นภูมิปัญญาเดิมซึ่งเคยสูญหายไปและมีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

1.3.6 หลักฐานอ้างอิงถึงความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่ามีหลักฐานอ้างอิงได้จากรูปแบบต่าง ๆ เช่น บุคคล ภาพ วรรณกรรม วัตถุ เสียงดนตรี ที่สามารถบ่งบอกที่มาได้ รวมทั้งมีรูปธรรมชัดเจนบอกถึงที่มาหรือมีการบันทึกมีองค์ประกอบที่ชัดเจน รวมถึงอัตลักษณ์ที่บ่งบอกว่าเป็นอย่างที่ใด

1.3.7 เป้าหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเป้าหมายหลายๆ ด้าน คือ ทำให้ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ลดการพึ่งพิงจากภายนอก ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชนและหมู่บ้าน ทำให้สามารถหรือมีแนวทางในการแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหา ทำให้สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและระหว่างชุมชน เป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การจัดการ การปรับตัวการเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคมเป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต การสร้างสรรค์และปรับปรุงระบบความรู้ของชาวบ้านแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น มีคุณค่าต่อตนเองและสังคมภูมิปัญญาจึงมีเป้าหมายในเชิงบวก

1.3.8 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า สามารถแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 11 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านภาษาและวรรณกรรม
- 2) ด้านเกษตรกรรม
- 3) ด้านขนบธรรมเนียม
- 4) ด้านศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะร่วมสมัย สถาปัตยกรรมและ

โบราณคดี

- 5) ด้านศิลปะการแสดง การต่อสู้การละเล่นพื้นบ้าน
- 6) ด้านโภชนาการอาหารการกิน
- 7) ด้านหัตถกรรมและการประดิษฐ์
- 8) ด้านการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน
- 9) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 10) ด้านการบริหารจัดการชุมชน
- 11) ด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ

แนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

1. ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

Fuller, G.W. (1994) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์มากมาย และมีลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สร้างผลกำไร และเพื่อความอยู่รอดของบริษัท

โดยทั่วไปความหมายของคำว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ ออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1.1 ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการขยายสายการผลิต โดยใช้กระบวนการผลิตที่มีอยู่ (line extensions)

1.2 การสร้างแนวคิดใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิม (repositioned existing product) เป็นการปรับ

ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในแง่ของการใช้งาน โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติหลัก ซึ่งบางครั้งเป็นไปตามข้อเสนอของผู้บริโภค

1.3 ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ (new form of existing products)

1.4 ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากการปรับปรุงสูตรที่มีอยู่แล้ว (reformulation of existing products)

1.5 ผลิตภัณฑ์ใหม่ในบรรจุภัณฑ์ใหม่ (new packaging of existing products)

1.6 ผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม (innovative products/ make changes in an existing product) เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม

1.7 ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ (creative product/ bring into existence, the rare, never before-seen product)

พรสรวง วงศ์สิงห์ทอง (2545) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม จะเริ่มต้นด้วยความคิดที่ไขว่คว้า ความคิดอาจมาจากใครก็ได้ในองค์กรที่ไม่ได้มีความรับผิดชอบต่อความคิดใหม่ๆ เลย แต่นักออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี มักจะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ๆ บ่อยครั้งเหมือนกันที่ความคิดมาจากนอกองค์กร เช่น เมื่อนักคิดค้นเขามาเสนอขายความคิดให้กับบริษัท ความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ บางทีอาจเกิดขึ้นในงานวิจัยผลิตภัณฑ์นั่นเอง และบ่อยครั้งเป็นผลพลอยได้ของการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น

สรุปแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง ความต้องการของผู้ผลิตที่ต้องการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้นที่สามารถต่อยอดให้กับผลิตภัณฑ์เดิม เป็นการสร้างผลกำไรให้กับบริษัทเพิ่มมากขึ้น เพื่อ เป็นการสร้างสภาพการแข่งขันลดการเสี่ยงภัยทางการตลาดที่ลูกค้าเสื่อมความนิยมลง เป็นการ สร้างโอกาสใหม่ในการขยายช่องทางการตลาดมากยิ่งขึ้น

2. วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle)

วัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) คือ รูปแบบการเติบโตของยอดขายผลิตภัณฑ์ ชนิดใดชนิดหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไป มีลักษณะเป็นวงจรที่เติบโต เสื่อมถอย ผันแปรไปตามกาลเวลา หมุนเวียนต่อไปเรื่อยๆ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อยอดขายและกำไรของธุรกิจ

ขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Stages of Product Life cycle) ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์ (Introduction)

ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เริ่มนำออกสู่ตลาดในครั้งแรกยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องเสนอ รายละเอียดของสินค้า โดยอาศัยในการส่งเสริมการตลาดเพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคให้ทราบว่าสินค้าใหม่ออกสู่ตลาด ภาระค่าใช้จ่ายในการขายของขั้นแนะนำจะสูงผู้ผลิตที่เป็นผู้บุกเบิกตลาด อีกทั้งอยู่ในภาวะที่มีการเสี่ยงภัยสูงมาก หากการตัดสินใจยอมรับผลิตภัณฑ์

2.2 บริษัทยังใช้กำลังการผลิตไม่เต็มที่ จะส่งผลให้ต้นทุน การผลิตลดลง ดังนั้นการเพิ่มจำนวนรายการสินค้า ที่สามารถใช้สายการผลิตเดิมได้ จึงเป็นสิ่งที่ เป็น ประโยชน์กับธุรกิจ อย่างไรก็ตามจะต้องมองความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ

2.3 ความสามารถในการใช้ชื่อเสียงเดิมคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่เพิ่ม เมื่อบริษัทได้รับการยอมรับจากลูกค้าอันเนื่องมาจากการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้าใดตราสินค้าหนึ่ง ดังนั้น การเพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้าเดิม ที่มีระดับคุณภาพเหมือนเดิมจึงเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม เพราะถือเป็นโอกาสทางการตลาดที่เป็นแนวทางในการดำเนินการของธุรกิจหลายๆ แห่งที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่จะพบกับความสำเร็จทางการตลาด เช่น ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ในกี้อาติดาส ไตโยต้า เป็นต้น

2.4 ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากช่องทางการจัดจำหน่าย การนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ช่องทางการจำหน่ายเดิมมีโอกาสรประสบความสำเร็จสูง ทั้งนี้เพราะโอกาสในการสร้างการรับรู้จะรวดเร็วกว่า สามารถวางจำหน่ายควบคู่กับผลิตภัณฑ์เดิมได้ รวมทั้งเกิดความประหยัดในการขนส่ง ทั้งนี้เพราะใช้การขนส่งในครั้งเดียวกันได้

2.5 การตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของตลาด ปัจจุบันความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากบริษัทไม่มีการเพิ่มผลิตภัณฑ์เดิมที่เคยได้รับการยอมรับจากตลาด อาจนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียโอกาสทางการตลาดได้ เพราะฉะนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือสถานการณ์ทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

ผ้าพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

การทอผ้าเมืองเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์มีความโดดเด่นในเรื่องเชื้อชาติ มีการผสมผสานกับคนในภูมิภาคใกล้เคียงจนเกิดเอกลักษณ์ของตนเอง เพชรบูรณ์เป็นหัวเมืองไทยฝ่ายเหนือ จึงมีสำเนียงภาษาพูดที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากภาษาไทยโคราชลาวหลวงพระบาง ลาวเวียงจันทน์ ทือพยพมาอยู่ใน

เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เคลื่อนย้ายเข้ามายังจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมกันจนได้ชื่อว่า “ลาวหล่ม” รวมทั้งมีชนกลุ่มชาวเขาที่อาศัยอยู่ตามเทือกเขาเพชรบูรณ์ได้แก่ ชาวเขาเผ่าเย้า ลีซอ มูเซอ และม้ง

1. ผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

การทอผ้าของจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นการทอด้วยกี่กระตุก วัสดุที่ใช้ในการทอได้แก่ ผ้าฝ้าย ไหม และด้ายสำเร็จรูป (ด้ายโทเร) ลักษณะของผ้าที่พบเป็นการทอด้วยการมัดหมี่ และการทอยกดอก หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “การเก็บขิด” ลวดลายบนผืนผ้าที่พบมีทั้งลวดลายดั้งเดิม และลวดลายประยุกต์ ได้แก่ ลายโคมห้า ลายโคมเก้า ลายตะขอ ลายปราสาท ลายขาเป๋ย ลายกุญแจเงิน ประยุกต์ลายแกนข้าวโพด ลายปักกิ่ง ลายเครื่องหินน้อยและลายที่ดัดแปลงมาจากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ หรือแมลงต่าง ๆ ได้แก่ ลายผิดแก่น ลายบัวสวรรค์ ลายดอกบัวแก้ว เป็นต้น ส่วนใหญ่นำมาทำเป็นผ้าชิ้น ผ้าผืน ผ้าขาวม้า และผ้าหน้าหมอน (ข้อมูลผ้าไทยภาคเหนือตอนล่าง : ผ้าเมืองเพชรบูรณ์. 2560)

ผ้าทอเพชรบูรณ์ แบ่งตามเขตภูมิศาสตร์วัฒนธรรมจะแบ่งเป็น 2 เขต ได้แก่

1.1 ผ้าทอในเขตอำเภอตอนบน ได้แก่ อำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก และอำเภอเมือง มีลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นสวยงาม ผ้าที่ทอในเขตอำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก มีลักษณะเด่นที่สีและเทคนิคการทำลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์คือ วัตถุดิบ จะใช้ฝ้ายและไหมที่ผลิตในครัวเรือน สีที่ใช้อยู่ใช้สีธรรมชาติซึ่งจะใช้สีที่นุ่มนวล มีสีคราม สีน้ำตาล เป็นต้น เทคนิคการลงลาย จะใช้การมัดหมี่และใช้ด้ายต่างสี

1.2 ผ้าทอในเขตอำเภอตอนล่าง ได้แก่ อำเภอหนองไผ่ อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอวังโป่ง และอำเภอศรีเทพ มีลักษณะคล้ายกับสิ่งทอในภาคอีสาน จะมีหลากสี และโครงสร้างของผ้าที่ใช้เป็นผ้านุ่งจะต่างกัน

2. ประเภทของผ้าทอพื้นเมือง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 ผ้าฝ้าย เป็นผ้าทอที่สวมใส่สบาย เพราะระบายอากาศที่ดูดซับความชื้นได้ดี ผ้าที่ผลิตขึ้นมาจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ผ้าที่ใช้ในครัวเรือนและผ้าที่ใช้ในพิธีกรรม งานประเพณี และงานบุญต่าง ๆ ผู้ทอจะทอด้วยความศรัทธา ผลงานจะปราณีตสวยงามและมีคุณค่า

2.2 ผ้าไหม เป็นผ้าที่ใช้ไหมแท้เป็นด้ายพุ่งและด้ายยืน เดิมชาวพื้นเมืองจะใช้ไหมที่ผลิตเองทุกขั้นตอนเช่นเดียวกับการทอผ้าฝ้าย

ปัจจุบันผ้าไหมเพชรบูรณ์ได้รับความนิยมสูงมาก การทอผ้าจึงเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำรายได้ดี และนับวันจะแพร่หลายมากยิ่งขึ้นด้วยลวดลายสีสันทัน และฝีมือทอผ้าอันประณีตงดงาม แหล่งทอผ้าไหมพื้นเมืองที่เป็นสินค้าออกที่สำคัญ อยู่ที่บ้านวังโบสถ์ ตำบลบ่อไทย บ้านเพชรละคร อำเภอหนองไผ่ รูปลักษณะของผลิตภัณฑ์คล้ายกับผ้าไหมอีสาน

แหล่งผลิตผ้าไหมพื้นเมืองในเขตอำเภอตอนบนอยู่ที่ ตำบลบ้านคิ้ว บ้านห้วย อำเภอหล่มสัก บ้านวังบาล บ้านหินกลิ้ง อำเภอหล่มเก่า และอำเภอน้ำหนาว

3. ประเภทผ้าพื้นเมืองตามการใช้สอย มีอยู่หลายประเภทด้วยกันคือ

3.1 ผ้าห่มสีเข้ ทอจากผ้าฝ้ายมีลวดลายในโครงสร้างของผ้า ลวดลายส่วนใหญ่เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน สีของผ้าเส้นด้ายที่ใช้ทอจะใช้สองสี ใช้เป็นผ้าขนห่มและผ้าคลุมไหล่ใน

ฤดูหนาว

3.2 ผ้าขาวม้า มีทั้งชนิดทอจากฝ้ายและไหม ผ้าฝ้ายจะใช้ด้ายสองสี ได้ลวดลายเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส และสี่เหลี่ยมผืนผ้าตามที่ต้องการ ผ้าขาวม้าไหมส่วนใหญ่จะใช้เป็นผ้าพาดบ่าหรือผ้าพันเอว

3.3 ผ้าซิ่น ผ้าซิ่นพื้นเมืองในเขตอำเภอตอนบน แตกต่างกับอำเภอตอนล่างโดยมีโครงสร้างของผ้าซิ่นเป็นสามส่วนคือหัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น

3.4 ซิ่นฝ้าย เป็นซิ่นที่ใช้กันทั่วครัวเรือน เพราะดูแลรักษาง่าย ทนทาน สีสวย ทำลวดลายได้ง่าย ลวดลายที่นิยมคือ ซิ่นลายมัดหมี่ ซิ่นมุก และซิ่นราชวัตร

3.5 ผ้าโสร่งไหม เป็นผ้านุ่งของชาย ลวดลายของผ้าโสร่งเกิดจากการนำเอาผ้าไหมหลาย ๆ สี เข้ามาทอด้วยกัน ลวดลายจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

3.6 ผ้าเปี่ยง เป็นผ้าขาวเนื้อบาง ขนาด ๐.๕๐ - ๑.๘๐ เมตร ใช้สำหรับห่มทับเสื้อนอกคล้ายการห่มสไบ ในอดีตการทอผ้าเปี่ยงจากฝ้าย ใช้การทอแบบลายธรรมดา

4. ลวดลายผ้าพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาชาวพื้นเมือง และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกได้ดังนี้

ผ้าพื้นเมืองเพชรบูรณ์จำแนกตามวิธีทอเป็น 2 ประเภท คือผ้าซิด และผ้ามัดหมี่

4.1 ผ้าซิด

ซิด เป็นวิธีการทำลวดลายบนผืนผ้าพบได้ทั่วไปในประเทศไทย มีการใช้อย่างกว้างขวาง โดยใช้แต่งหน้าหมอน ยาม ผ้าหอบ ผ้าเช็ด ตุง หัวซิ่น ตีนซิ่น ผ้าห่อคัมภีร์ และผ้าเปี่ยง ต่อมาพัฒนาเป็นผ้ามาน ผ้าคลุมเตียง ผ้าปูโต๊ะ และหมอนอิง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการทอผ้าซิดมากที่สุดเพราะผ้าซิดมีความสัมพันธ์กับประเพณีและความเชื่อในการดำรงชีวิตของท้องถิ่น อาจเรียกได้ว่าผ้าซิดมีสกุลสูงกว่าผ้าทั่วไปเนื่องจากนิยมใช้ในงานทางศาสนา ผ้าซิดทอขึ้นเพื่อใช้ในโอกาสพิเศษเกี่ยวกับพิธีทางศาสนาและงานมงคล มักใช้เป็นผ้ากราบ ผ้าห่อคัมภีร์ นอกจากนี้ยังใช้ทำหมอนซิดเพื่อเป็นของขวัญของกำนัลในโอกาสที่สำคัญ รองลงมาจะจัดทำผ้าคลุมไหล่และผ้าโพกผมเป็นของขวัญของกำนัลให้แก่นักเดินทางเป็นของดีและมีคุณค่า เนื่องจากสร้างด้วยศรัทธาในศาสนา จึงมักใช้เส้นฝ้ายในการทอผ้าซิดเพราะไม่ปรารถนาจะฆ่าตัวไหมในรังเพื่อมาทำเส้นไหมทอผ้า

ผ้าซิด เป็นผ้าที่ทอขึ้นและสร้างลายด้วยวิธีการที่เรียกว่า "ซิด" ที่มาจากคำว่า "สะกิด" หมายถึงการจัดซ่อนขึ้นหรือสะกิดซ่อนขึ้นเพื่อทำลวดลาย การทอผ้าซิดเป็นการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเหมือนการจก แต่ลายซิดทำติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า เส้นด้ายยืนจะถูกสะกิดขึ้นโดยใช้ไม้แผ่นบาง ๆ เรียกว่า "ไม้ค้ำ" และสอดเส้นด้ายพิเศษเข้าไปตลอดหน้ากว้างของผืนผ้าเพื่อสร้างลวดลายที่ต้องการ ลวดลายซิดสามารถทำจากเครื่องมือที่เรียกว่า "เขา" โดยซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้นเพื่อสอดเส้นด้ายพิเศษ เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนจะขัดกันตามจังหวะที่ต้องการจนเกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ ที่เห็นจากทั้งด้านหน้าและด้านหลังของผืนผ้า ความหลากหลายของลายทอทั้งประเภท จำนวน และขนาดของลายที่ประกอบไปด้วยลายเรขาคณิต ลายประดิษฐ์ ลายที่เกี่ยวกับศาสนา ลายจากดอกไม้ใบไม้ตามธรรมชาติ ลายรูปสัตว์ต่าง ๆ ลายเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งลายเหล่านี้สะท้อนถึงภูมิปัญญาและขนบธรรมเนียมของท้องถิ่น

ภาพประกอบที่ 2 แสดงผ้ามัดหมี่

2. ผ้ามัดหมี่

ผ้ามัดหมี่ เป็นวิธีการมัดย้อมและทอที่เก่าแก่มาก ปรากฏและรู้จักโดยทั่วไปในประเทศไทย ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น ในประเทศไทยมัดหมี่เป็นเทคนิคที่นิยมทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดรวมไปถึงภาคใต้โดยเฉพาะที่จังหวัดปัตตานี รวมไปถึงกลุ่มที่อาศัยอยู่ในอำเภอน้ำปาดและอำเภอฟากท่าของจังหวัดอุตรดิตถ์ การทาลวดลายมัดหมี่มีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นพิเศษในกลุ่มชนที่อยู่ติดกับดินแดนประเทศกัมพูชาและชาวไทยครั้งที่นิยมทอทั้งมัดหมี่ จก และขิด อีกทั้งมัดหมี่เส้นยืนยังปรากฏในผ้าชิ้นของชาวลัวะ ซึ่งเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ

มัดหมี่ เป็นวิธีการสร้างลวดลายจากการย้อมสีเส้นฝ้ายหรือไหมก่อนนำไปทอ โดยวางแผนออกแบบลายแล้วจึงมัดและย้อมทาลวดลายด้วยวิธีการใช้เชือกกล้วยหรือเชือกฟางมัดเส้นด้ายบริเวณที่ไม่ต้องการย้อมสี เพื่อให้เป็นไปตามลวดลายที่ต้องการก่อนที่จะนำไปย้อมและทอ วิธีการ "มัด" เส้นด้ายที่เรียกว่า "หมี่" จึงเรียกรวมกันว่า *มัดหมี่* ผ้าที่ทอขึ้นจึงเรียกว่า *ผ้ามัดหมี่* ไปด้วย วิธีย้อมเริ่มต้นย้อมจากสีอ่อนไปหาสีเข้มจนครบตามลวดลายที่กำหนดและต้องทำซ้ำหลายครั้งถ้าต้องการให้มีหลายสีบนผ้าแล้วจึงนำไปทอลายขัดธรรมดาใช้สองตะกอ หากต้องการให้ผ้าทั้งสองด้านมีลายเหมือนกันหรือทอลายสองให้ใช้สามตะกอ ซึ่งผ้าด้านหนึ่งจะปรากฏลายชัดเจนกว่าอีกด้าน ผ้ามัดหมี่มีเนื้อผ้าแน่นและเรียบกว่าผ้าทอลายขิดและจก เอกลักษณ์ของผ้าที่ทอด้วยวิธีนี้ คือ รอยซึมของสีตามบริเวณที่ถูกมัดและการเหลื่อมล้ำในตำแหน่งของเส้นด้ายในขณะที่ทอทำให้ลายที่เกิดขึ้นบนผืนผ้าไม่ชัดนัก

ในประเทศไทยจะพบผ้ามัดหมี่แทบทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคอื่น ๆ มักพบแถวภาคกลางแถบจังหวัดสุพรรณบุรี ราชบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี และยังพบในกลุ่มชนในจังหวัดน่านก็ใช้วิธีการมัดหมี่สำหรับผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งเรียกรวมกันว่า *มัดก่านหรือคาก่าน* ลวดลายที่ปรากฏบนผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่เป็นลายที่เกิดจากความประทับใจ

ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พืช ดอกไม้ สัตว์ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง และลายเบ็ดเตล็ด นอกจากนี้ยังพัฒนาลายใหม่ ๆ ขึ้นได้จากการออกแบบลายที่มดย้อม ลวดลายของผ้ามัดหมี่จึงมีอยู่มากมาย ลายโบราณที่นิยมในผ้ามัดหมี่มากที่สุดคือ ลายหมี่นาค ซึ่งมาจากความเชื่อว่านาคเป็นเจ้าแห่งงู ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลนำความสมบูรณ์มาให้ชาวโลกจึงทอขึ้นเพื่อถวายพระในเทศกาลบุญต่าง ๆ เป็นต้น ผ้ามัดหมี่ที่มีชื่อเสียงรู้จักกันดีและปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์และวรรณคดีของไทยนั้น ได้แก่ ผ้าปุม ซึ่งเป็นผ้าที่มีบทบาทมากในราชสำนักไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ภาพประกอบที่ 3 แสดงผ้ามัดหมี่

การทอผ้า มี 2 วิธี ดังนี้

1. การทอธรรมดา คือ การทอลายขัด ใช้ทอผ้าขาวม้าและผ้าซิ่น จะทำให้เกิดลวดลายโดยวิธีทอด้วยเส้นด้ายต่างสีกันหรือจะใช้การทอมัดหมี่ก็ได้
2. การทอยกดอก ทำให้เกิดลวดลายในตัว ภาษาถิ่นเรียกว่า เก็บขีด คือ ให้เส้นด้ายสานกันเป็นลวดลายตามที่ต้องการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กมลทิน พรหมประไพ และคณะ (2545 : 113-118) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง กรณีศึกษาอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการถ่ายทอดการทอผ้าพื้นเมือง และศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นของผู้รู้ในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าของอำเภอทองแสนขัน ใช้วิธีมุขปาฐกหรือการบอกเล่า โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและรูปแบบของการปฏิบัติ เน้นการให้ผู้รับการถ่ายทอดลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากของจริง สำหรับความคิดของผู้รู้เกี่ยวกับความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นด้านอาชีพการทอผ้า ผู้รู้ต้องการให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอผ้า จัดทำเป็นหลักสูตรวิชาชีพ และต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตั้งแต่การวางแผน การรวบรวมข้อมูล การวัดและประเมินผล และการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ และยังเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิมมิให้สูญหายไปจากท้องถิ่น

กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค (2555) วิจัยการศึกษาและพัฒนากำหนดนำผ้าฝ้ายทอมือ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา : กลุ่มหมู่บ้าน ผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง อำเภอบ้านนา จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนากำหนดนำผ้าฝ้ายทอมือมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นให้มีสินค้ามากขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น และได้รูปแบบที่สามารถนำไปพัฒนา และต่อยอดทางความคิด รวมถึงความร่วมมือกันระหว่างชุมชนในการผลิตชิ้นงาน โดยทำการศึกษาและลงพื้นที่สำรวจรูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือที่ชุมชนผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวงและละแวกใกล้เคียง (จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่) รวมถึงการสัมภาษณ์ความต้องการและลักษณะการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์จากกลุ่มร้านค้า ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าจากผ้าฝ้ายทอมือ บ้านดอนหลวง เพื่อให้ข้อมูลและผลลัพธ์ที่ได้กลับไปต่อยอดพัฒนาให้ตรงกับ กลุ่มเป้าหมายและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยใช้ทฤษฎีการสร้าง ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (Image Planning) และแนวโน้มในการออกแบบเข้ามาช่วย ในการวิเคราะห์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลงานจากการศึกษาที่ได้ทำการออกแบบและพัฒนา จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การออกแบบและพัฒนาเครื่องนุ่งห่ม (เสื้อผ้าสำหรับเด็ก) จำนวน 25 รูปแบบ และการออกแบบกระเป๋าสตรี จำนวน 25 รูปแบบ ผลงานที่ได้รับการออกแบบใช้ขอบเขตการออกแบบคือ ต้องมีคุณค่าของ ธรรมชาติหรืองานหัตถกรรม, มีเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น, วัสดุ และกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น, ผลิตได้จริง ใช้สอยดีเหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น, ความสวยงามและความน่าสนใจและรูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา ซึ่งผลจากการแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากรเพื่อทำการศึกษา ความคิดเห็นและความพึงพอใจ (4P) ที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือ ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้วจำนวน 350 คน พบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติเชิงบวกในระดับมากที่สุดต่อผลิตภัณฑ์ โดยประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยสูงที่สุดได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือสามารถต่อยอด พัฒนารูปแบบและลวดลายในอนาคตได้ รองลงมาอีก 4 อันดับ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือสะท้อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือมีรูปแบบและการประยุกต์ที่สวยงาม และเป็นที่ยึดดูใจ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือเป็นการใช้เทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบเดิมมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ สามารถพัฒนาเป็นสินค้าที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของ ความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน และภาพรวมความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือที่ได้รับการออกแบบสร้างสรรค์ที่ได้รับการออกแบบสร้างสรรค์ใหม่ทั้งหมดจากการวิจัยอยู่ในระดับมาก

ศิริภรณ์ กุลจิตติวิรัช (2555) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการการจัดการความรู้ การทอผ้าย้อมครามบ้านโนนสะอาด ตำบลนาจัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) บริบทชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าย้อม คราม 2) กระบวนการจัดการความรู้ในด้านการผลิตและการทอผ้าย้อมคราม 3) องค์ความรู้และรวบรวมลวดลายผ้า ย้อมคราม บ้านโนนสะอาด ตำบลนาจัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนามเพื่อ รวบรวมองค์ความรู้และจัดระบบข้อมูลความรู้ ศึกษาพร้อมกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านโนนสะอาด จำนวน 30 คนโดย ใช้กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การ

ประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างการสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกและจัดประเภทข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มทอผ้า มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเมื่อ พ.ศ. 2539 การทอผ้าย้อมครามเป็นการทำสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และในปัจจุบันการถ่ายทอดความรู้การผลิตและ การทอผ้า ย้อมครามโดยการบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่และปราชญ์ในชุมชน ผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้าย้อมครามส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 2) เมื่อนำกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนมาใช้ในการจัดการความรู้ได้ก่อให้เกิดผลคือ (1) การ รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้และลวดลายผ้าย้อมคราม เพื่อเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ (2) มีเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ (3) สมาชิกกลุ่มทอผ้า เกิดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ลวดลายได้หลากหลาย เป็นที่ต้องการของ ตลาด (4) สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มและมีความเข้มแข็ง 3) องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าย้อมครามที่ รวบรวมได้มี 4 ประเด็น ได้แก่ การปลูกคราม การผลิตเนื้อคราม การย้อมคราม และลวดลายผ้าย้อมคราม ซึ่งลวดลาย มีมากกว่า 100 ลาย สำหรับลวดลายที่ได้รวบรวมเป็นลวดลายที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคและเป็นลวดลายที่สมาชิกส่วนใหญ่มีความชำนาญในการทอ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ลายโบราณ และ(2) ลายประยุกต์

ทิวาทรณ์ อีรกุลชัยกิจ (2557) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับพักผ่อนกลางแจ้งจากผ้าย้อมคราม โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำผ้าฝ้ายย้อมครามและคุณสมบัติ การป้องกันรังสียูวีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์พักผ่อนกลางแจ้ง 2) พัฒนาผ้าฝ้าย ย้อมครามให้เข้ายุคสมัยและทำการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์พักผ่อนกลางแจ้ง 3) ศึกษาความพึงพอใจจากผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย 1) กลุ่มผู้บริโภคที่มีความสนใจในผ้าฝ้ายย้อมครามและผู้เชี่ยวชาญผ้าฝ้ายย้อมคราม จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิการออกแบบเครื่องเรือนจำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิการตลาดเครื่องเรือน 1 คน และใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สรุปผลการวิจัย การออกแบบผลิตภัณฑ์พักผ่อนกลางแจ้งจากผ้าฝ้ายย้อมครามโดยการดึงเอาคุณสมบัติป้องกันรังสียูวีมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์พักผ่อนกลางแจ้งเพื่อเพิ่มมูลค่าและช่องทางการตลาดให้ผ้าครามสามารถใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการนำภูมิปัญญาการย้อมผ้าครามมาปรับใช้ผ้าที่ใช้ย้อมเป็นผ้าฝ้ายเพราะติดสีได้ดี สวมใส่ไม่ร้อน ซับเหงื่อและราคาไม่แพง โดยนำเสนอรูปแบบเก้าอี้พักผ่อนจากผ้าฝ้ายย้อมคราม เพราะสามารถกันรังสียูวีได้ และโทนสีฟ้าถึงน้ำเงินทำให้รู้สึกสงบมีสมาธิและผ่อนคลายได้อีกด้วย และยังคงคำนึงถึงหลักออกแบบผลิตภัณฑ์ภายนอกบ้าน โดยออกแบบให้มีการดูแลรักษาง่ายมีความแข็งแรงของตัววัสดุเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นที่นิยมของลูกค้าเป็นหลัก

วิศปิตย์ ชัยช่วย (2558) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการสารสนเทศคลังสะสมผ้าในพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติอุบลราชธานี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า บุคลากร

ตำแหน่งภัณฑารักษ์มีเพียง 1 ตำแหน่ง มีภาระงานเยอะ จึงไม่สามารถค้นคว้า วิเคราะห์และปรับปรุงงาน ขาดความต่อเนื่อง ไม่มีมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ในการลงทะเบียน และขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการ ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล ขาดงบประมาณในการจัดการข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และมีแนวทางในการจัดการสารสนเทศคือ เพื่อให้เกิดการสืบค้น เข้าถึงและให้บริการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นคือ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบที่จำเป็นของสารสนเทศคลังผ้าคือ การให้รายละเอียดที่จัดเก็บเพื่อขึ้นทะเบียน เช่น เลข ชื่อ อายุหรือยุคสมัย วัสดุ เทคนิค ขนาดแหล่งที่มา กลุ่มวัฒนธรรมผ้า สถานที่จัดเก็บ คำอธิบาย หมวดหมู่ เป็นต้น 2) แนวทางการบริการและเผยแพร่ เช่น จัดทำเป็นคู่มือ หนังสือ สื่อดิจิทัล 3) ส่งเสริมการใช้ เช่น เดินแบบ ประกวดผ้า ประกวดแต่งกาย เป็นต้น

อุบลศรี อรรถพันธุ์ (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการทอผ้าไหมพุมเรียง มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการทอผ้าไหมยกดอกด้วยทุกแบบโบราณ ที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีจากการศึกษาพัฒนาการของการทอผ้าไหมพุมเรียง ทำให้ทราบว่าในภาคใต้ของประเทศไทยมีการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์เมืองไชยาพุมเรียงได้ส่งผ้าทอพื้นเมืองเป็นสินค้าออกจำนวนมาก แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจกรรมทอผ้าเริ่มทรุดโทรมลงเนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ ประกอบกับมีผ้าทอด้วยเครื่องจักรส่งเข้ามาขายในตลาดชาวไทยพุทธจึงเลิกทอผ้าไปในที่สุด คงมีแต่ชาวไทยมุสลิมซึ่งบรรพบุรุษอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพุมเรียงตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ยังคงดำเนินการทอผ้าสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันในตำบลพุมเรียงยังมีการทอผ้าไหมยกดอกด้วยทุกแบบโบราณ ตลอดจนการเตรียมเส้นไหมด้วยเครื่องมือแบบเก่าเช่น ใช้ในกรอไหมการคันไหมโดยใช้รางคันและหลักคัน ส่วนการม้วนหูก เก็บดอก ก่อตะกอกี้ เป็นวิธีแบบโบราณ แต่ช่างผู้ชำนาญการในการทอผ้าประเภทนี้เหลืออยู่น้อยมาก จนน่าเป็นห่วงว่า ต่อไปจะไม่ช่างสืบทอดการทอผ้ายกดอกแบบโบราณอีกเลย เพราะช่างทอผ้ารุ่นใหม่นิยมหัดทอผ้า ด้วยकिกระตุกกันเป็นส่วนมากนอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุให้การทอผ้าไหมในพุมเรียงไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร อาทิ ด้านวัสดุ เงินทุน และการตลาด เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว และผู้ประกอบการทอผ้าในตำบลพุมเรียงเองควมมีการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมมือกันดำเนินธุรกิจประเภทนี้ และร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น

รัชพล ปัจจุบัน (2538) เรื่อง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชนกระบวนการทอผ้าและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าของชาวไทยทรงดำในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดจันทบุรี การศึกษาพบว่าชาวไทยทรงดำมีกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในกระบวนการสอนการทอผ้าได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ทำให้สามารถสอดแทรกความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพในอีกด้านหนึ่ง ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการถ่ายทอดได้แก่ พ่อแม่ และญาติพี่น้องที่มีความรู้เป็นผู้ให้การถ่ายทอดต่อ บุตรหลานที่ยังไม่ได้รับการเรียนรู้ ให้ได้รับการเรียนรู้ตามขั้นตอนจนสามารถปฏิบัติเองได้เพื่อจะได้มีผ้าทอของชาวไทยทรงดำไว้ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมของชุมชน

สุทัศน์ กองทรัพย์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเส้นทางประวัติศาสตร์ผ้าไหม 1,500 ตะกอ บ้านท่าสว่างสุรินทร์ ผลการวิจัยทำให้สามารถทราบว่าการทอผ้ายกทองโบราณเป็นวิธีการทอ ผ้า เริ่มต้นจากการทอผ้ายกโบราณตามลวดลายที่ใช้ตะกอเป็นตัวกำหนดลวดลายแบบ 2 ตะกอ 8 ถึง 30 ตะกอ ตะกอแรกเป็นตะกอที่ติดอยู่กับพื้หมทอผ้าแตกเมื่อเป็นลายผ้าละเอียดมีลวดลายซับซ้อน ตะกอ ถูกโยงขึ้นข้างบน ก็ทอผ้าผูกจำนวนตามลวดลายจาก 1,416 ตะกอ ปัจจุบัน (2549) 1,500 ตะกอ เพื่อแสดงลวดลายโดยมีการใช้เส้นพุ่งเป็นไหมน้อยหรือไหมตรง หรือไหมปั่นทองแบบโบราณ ที่ สืบสายมาช่วงสมัยอยุธยาที่ไทยเราเริ่มรับอิทธิพลเขมร ประจวบทางเมืองสุรินทร์มีความผูกพันกับ เขมรชายขอบที่รู้จักกันคือ บริเวณอาณาจักรเจนละ จนกระทั่งสู่รัฐการทอผ้ายกโบราณ มิได้เปลี่ยน การสืบทอดตกทอดสืบสานรุ่นต่อรุ่น ที่อาศัยจิตวิญญาณของเขาลงสร้างสรรค์เมืองสุรินทร์เป็นส่วน หนึ่งของอาณาจักรไทย ความสัมพันธ์ดังเริ่มก่อตัวสอดรับอย่างประณีตบรรจง ความรู้สั่งการต่อ ยอดจากการศึกษาพบว่า การทอเป็นฝีมือชาวบ้าน การแยกกลายเป็นของชาวบ้าน มีเพียงวิธีการสร้าง ลวดลายแล้วผู้ตะกอกับเส้นยืนเป็นของอาจารย์วีระธรรม ตระกูลเงินไทย ที่ได้เรียนจากงานศิลป์สูงาน ช่างสร้างสรรค์ได้อย่างลงตัวเป็นผ้ายกทองโบราณบ้านท่าสว่าง

เสาวนีย์ ตะโพนทอง และคนอื่น ๆ (2548 : บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องนี้นำเสนอแผนการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตผ้าไหมยกทอง บ้านท่าสว่าง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์ ซึ่งผลการคำนวณต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่ได้รับจะต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก การผลิต แต่ละครั้งต้องทอไม่น้อยกว่าสิบผืนจึงจะคุ้มค่ากับการลงทุน ลูกค้าที่ต้องการซื้อต้องตกลงเงื่อนไขกับ ผู้ผลิตก่อนจึงจะผลิตเป็นผืนผ้าออกมาได้ในความคิดของผู้ทำการผลิตจะไม่ขยายกำลังการผลิต เพิ่มขึ้น อีก เพราะมองงานที่ผลิตเป็นเรื่องศิลปะและความงดงามอันเกิดจากความพึงพอใจเป็นหลัก เนื่องจาก ผ้าไหมยกทองตามแบบราชสำนักนั้นมีคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาไทยชั้นสูง ไม่สามารถคิดเป็น มูลค่า ทางตัวเงินได้

นัชรี จิรนคร (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาผ้าไหมยกทอง 1000 ตะกอ : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้า ยกทอง “จันทรโสมมา” จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาวิจัยปรากฏดังนี้ ลักษณะที่ปรากฏเด่นชัดของผ้า คือ การแบ่งองค์ประกอบ ลวดลาย และการใช้สีที่ออกแบบขึ้นใหม่จากพื้นฐานของงานทอแบบราช สำนักสยามโบราณ และใช้รูปแบบศิลปกรรมไทยชั้นสูงโดยใช้เส้นไหมน้อยซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของ ผ้าไหมสุรินทร์และไหมทองที่ต้องสั่งซื้อจากประเทศอินเดียไม่ต่างจากในสมัยโบราณ ลวดลาย พบว่า ลวดลายผ้ามีความถูกต้องสมบูรณ์ตามแบบกระบวนลายไทย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ออกแบบวีระธรรม ตระกูล เงินไทยมีพื้นฐานการศึกษาโดยตรงด้านจิตรกรรมไทย ทำให้สามารถออกแบบงานขึ้นมาใหม่ภายใต้ กรอบประเพณีและแบบแผนดั้งเดิมได้อย่างลงตัวการใช้สีพบว่าใช้แม่สีหลัก 3 สี โดยการย้อมสี ธรรมชาติจากวัสดุย้อมเพียง 5 ชนิด ซึ่งเป็นวัสดุย้อมที่ได้ในท้องถิ่นและไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคนิคกระบวนการแบบพื้นบ้านดั้งเดิม ได้แก่ รังครั่งย้อมสีแดงเปลือกไม้ประโศดย้อมสีเหลือง มะนาว (Lemon yellow) แต่ส่วนใหญ่นิยมใช้ย้อมสีเขียวโดยนำไปย้อมทับด้วยครามแก่นไม้แกล ย้อมเหลืองทอง (Yellow Cambodge) เปลือกผลทับทิมย้อมสีเหลืองดิน (Yellow Orche) และต้น ครามย้อมสีน้ำเงิน นอกจากนี้ยังพบว่าสีที่ปรากฏอยู่ในผ้าไหมยกทองของกลุ่มทอผ้ายกทอง “จันทรโสมมา” จังหวัดสุรินทร์เป็นการใช้สีที่พบได้ในศิลปกรรมไทยชั้นสูงแขนงอื่น ๆ ด้วยเทคนิค กระบวนการทอเป็นการทอผ้ายกทองที่ออกแบบลวดลายอย่างซับซ้อนตามแบบศิลปกรรมชั้นสูงของ

ไทย ด้วยที่ทอมือแบบพื้นบ้านดั้งเดิม ทั้งนี้พบว่าลวดลายที่ใช้มีผลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้เทคนิคในการทอ สามารถกล่าวได้ว่าเทคนิคทุกเทคนิคที่กลุ่มทอผ้ายกทอง “จันทร์โสมา” ใช้ นั้น ในสมัยโบราณมีอยู่ แล้วทั้งนี้หลักสำคัญในการสร้างลวดลายของผ้ายกซึ่งทำให้เกิดลวดลายยกนูนขึ้นเหนือผืนผ้า คือ การเสริมเส้นพุ่งพิเศษซึ่งสามารถเลือกใช้เส้นไหมธรรมชาติย้อมสีต่าง ๆ ตามต้องการหรือเลือกใช้เส้นไหมทอง และยังพบว่ามีการสร้างลวดลายด้วยการเสริมเส้นพุ่งพิเศษทั้งชนิดที่เสริมเข้าไปยาวตลอดหน้าผ้าและชนิดที่เสริมเข้าไปเป็นช่วงเป็นจังหวะได้แก่การใช้เทคนิคจกและเกาะเป็นต้น เป็นการนำมาผสมผสานกับเทคนิคกระบวนการและเครื่องมือทอผ้าแบบพื้นบ้านของตนเพื่อให้ผลงานบรรลุถึง ความงามตามที่ออกแบบไว้การถ่ายทอดความรู้พบว่ายังคงมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในหมู่เครือญาติ และมีการแลกเปลี่ยนความรู้จากผู้ใหญ่สู่เด็กในหมู่ช่างทอบ้างแต่ส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดความรู้จากหัวหน้ากลุ่มสู่สมาชิกในกลุ่มทั้งนี้สิ่งหนึ่งที่กล่าวได้ว่ากลุ่มผู้ออกแบบได้เรียนรู้ จากช่างทอ คือ กระบวนการย้อมสี

อรรพรรณ จุ ลักษณ์ิเยียร (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาในกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น วัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการโดยรวม สรุปผลการวิเคราะห์ความรู้ทั้ง 4 ด้าน ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยภาพรวมกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

สมโชค เฉตรระการ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุมชนที่กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมตั้งอยู่ทั้งหมด มีประวัติความเป็นมาและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานทั้งสิ้น 2) แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม เริ่มต้นจากการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานในระดับครัวเรือนมีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพโดยอาศัยแรงจูงใจจากภายในครัวเรือนกลุ่มอาชีพ และโรงเรียนในชุมชนร่วมกับแรงจูงใจจากภายนอกโดยเฉพาะจากนโยบายการจัดระบบและกลไกช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล ทำให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้ และมีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับโดยการเรียนรู้นั้นมีรูปแบบดำเนินการในระดับครัวเรือนระดับกลุ่มอาชีพ และระดับโรงเรียน มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าไหมเป็นกำลังหลักในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอนภาคทฤษฎีด้วยการบอกอธิบายให้ท่องจำให้ดูตัวอย่างของจริง และเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติจริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชนในลักษณะของ On the Job Training

ทศวรรณ ธิมาคำ และคณะ (25548) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา เรื่อง การทอผ้ายกลำพูน พบว่ารูปแบบที่ทอผ้ายกลำพูนคือ ที่ทอผ้าพื้นเมืองโบราณและที่ทอผ้าพื้นเมืองประยุกต์ รูปแบบลวดลายดั้งเดิมของผ้ายกลำพูนและยังเป็นที่นิยมในปัจจุบันคือ ลายดอกพิกุล ส่วนองค์ความรู้กระบวนการทอผ้ายกลำพูนได้แก่ การออกแบบลายกราฟ การกรอไหม การสาวไหม การเข้าหัวม้วน การนำหัวม้วน ขึ้นที่ทอผ้า (การสับทูก) การเก็บตะกอละเอียด การคัดลายบนเส้นไหม การเก็บตะกอดอก การทอผ้ายก และการทอหน้านาง ขั้นตอนที่ยากและซับซ้อนที่สุดในการทอ

ผ้าคือ การคัดลายซึ่งปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญจำนวนลดน้อยลง ผู้คัดลายต้องมีความรู้ทั้งออกแบบลายกราฟ การสาวไหม การทอผ้า และการทอหน้านาง ลักษณะเด่นของผ้ายกลำพูนคือ เนื้อผ้าแน่นสม่ำเสมอเพราะผู้ทอมีเทคนิคเฉพาะในการทอ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ซูซิโล (Susilo. 1992) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับผลการย้อมผ้าฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติโดยเปรียบเทียบกับผ้าที่ย้อมด้วยสีสังเคราะห์ โดยใช้โซเดียมไฮโดรซัลไฟต์และโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่เพียงพอ (ไม่ใช่เกลือ) พบว่าความเข้มข้นของสี (K/S) ของสีครามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 10 ของผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยสีครามสังเคราะห์และความคงทนของสีต่อการซักอยู่ในระดับดีและความคงทนของสีต่อแสงและการขัดถูอยู่ในระดับพอใช้

อี ชุง ลิม และคนอื่น ๆ (He Chong Lim. 2005) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการนำเอาโครงสร้างสารให้สี Indi Rubin และ Indigo blue ทำการทดสอบความสามารถในการต้านแบคทีเรียที่มีลักษณะโครงสร้างทางพันธุกรรมเหมือนกัน คือลักษณะที่เป็นประเภทเดียวกันกับ Acid bacteria โดยคัดเลือกเอาเชื้อที่เป็นเป้าหมายคือ Bacillus Subtiles และ Escherichia coli โดยใช้วิธี The double-agar-layer method พบว่าสารให้สีทั้งสองสามารถต้านแบคทีเรียดังกล่าวได้คือว่าสารให้สีทั้งสองมีความสามารถในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพันธุกรรมในรหัสของการควบคุมในยีนของแบคทีเรีย

อีริค (Eric Daniel and other.2012) ได้ศึกษาวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการลดสีย้อมครามโดยใช้โซเดียมดีเทียมไนท์ทำให้เกิดผลพลอยได้ที่เป็นอันตรายและก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ควรมีการนำวิธีการลดใหม่มาใช้กับเครื่องย้อมสิ่งทอเพื่อลดการเกิดอันตรายซึ่งอาจเป็นอันตรายน้อยและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแหล่งพลังงาน การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาสารลดปริมาณทดแทนที่ได้จากทรัพยากรธรรมชาติ ใช้สารลดจำนวน 3 ชนิดแยกจากปาล์ม กล้วย และแอปเปิ้ลโดยวิธีเดือด เมื่อเปรียบเทียบผลของการลดสีย้อมครามตามธรรมชาติพบว่าค่าความคงทนของสีที่แตกต่างกัน pH และค่าสี (K / S) วัดตามความเข้มข้นของสารลดและความเข้มข้นของมะนาวไฮโดรเจน ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าค่า K / S แตกต่างกันไปตามปริมาณสารลด ค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นแสดงจากวันที่ปาล์มระหว่างสามตัวแทนลดที่ 25 ° C และช่วง pH 10.8-11 โดยการใช้สารลดทอนตามธรรมชาติอาจเป็นไปได้ที่จะได้สีที่อมตัวและความลึกของโรงเมื่อเทียบกับสารลดการสังเคราะห์

แจลีและคนอื่น ๆ (Jihye Lee and Author. 2013) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับ ลักษณะของสีย้อมธรรมชาติสีดั้งเดิมของผ้าไหมเกาหลีโดยใช้เทคนิค TOF-SIMS ซึ่งเป็นเทคนิคศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับธาตุและอินทรีย์จากตัวอย่างหลายชั้นของพื้นผิวผ้าไหมเกาหลี มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นได้ประยุกต์ใช้เทคนิค TOF-SIMS ไปสู่การศึกษาความหลากหลายของสารอินทรีย์ วัสดุโพลิเมอร์และชีวภาพ มีการใช้เทคนิค TOF-SIMS, XPS ซึ่งเป็นการวัดด้วยแสงอินฟราเรด (FTIR) เพื่อระบุลักษณะการย้อมสีธรรมชาติผ้าไหมแบบดั้งเดิมที่ย้อมด้วยสารสกัดจากพืชช่วยยับยั้งใช้และทำลายกระบวนการสกัดที่จำเป็น ผ้าไหมที่ย้อมด้วยสารสกัดจากพืชได้รับการวิเคราะห์เพื่อระบุกลุ่มสารเคมีและหน้าที่ของสารเหล่านี้ที่เป็นส่วนประกอบสีย้อมซึ่ง มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อฐานข้อมูลอ้างอิงสำหรับเปรียบเทียบกับ

ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าไหมเกาหลีแบบดั้งเดิมและความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุย้อมผ้าแบบดั้งเดิม ดังนั้นเทคนิคพื้นผิวมีประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ไม่ทำลายสีของสารสกัดจากพืชและผ้าไหมย้อมเกาหลี

จากการศึกษาทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นมีหลักในการจัดการองค์ความรู้ คือ การค้นหาความรู้ การรวบรวมความรู้ การนำความรู้มาใช้ และการถ่ายทอดความรู้ จะทำให้องค์ความรู้ที่เป็นความรู้ที่ฝังลึกและสามารถรักษาองค์ความรู้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป และการถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างบุคคล เช่น พ่อ แม่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูก ใช้รูปแบบการบอกเล่า บรรยาย สอนให้ปฏิบัติจริง แต่รูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนจำนวนมากนั้น จะใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ จึงจะได้ผล ดังนั้นการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจึงใช้การถ่ายทอดโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และศึกษาองค์ความรู้จากสื่อวีดิทัศน์ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะอาชีพ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ชัชวาลย์ ทัดศิวัช (ม.ป.ป.) ประยุกต์เข้ากับหลักการมีส่วนร่วมกับชุมชนดังนี้

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase)

1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

1.2 การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรสังคมเศรษฐกิจวัฒนธรรมและการเมือง

1.3 คัดเลือกชุมชน (Selecting Community) โดยทั่วไปแล้วการคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ด้วยโอกาสในการพัฒนา (Disadvantage Community) เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนากับชุมชนอื่น

1.4 การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชน นับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน

1.5 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือในขั้นตอนนี้ กำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย โดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) ประกอบด้วย

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community Education Participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการจะใช้การอภิปรายถกปัญหา (Dialogue)

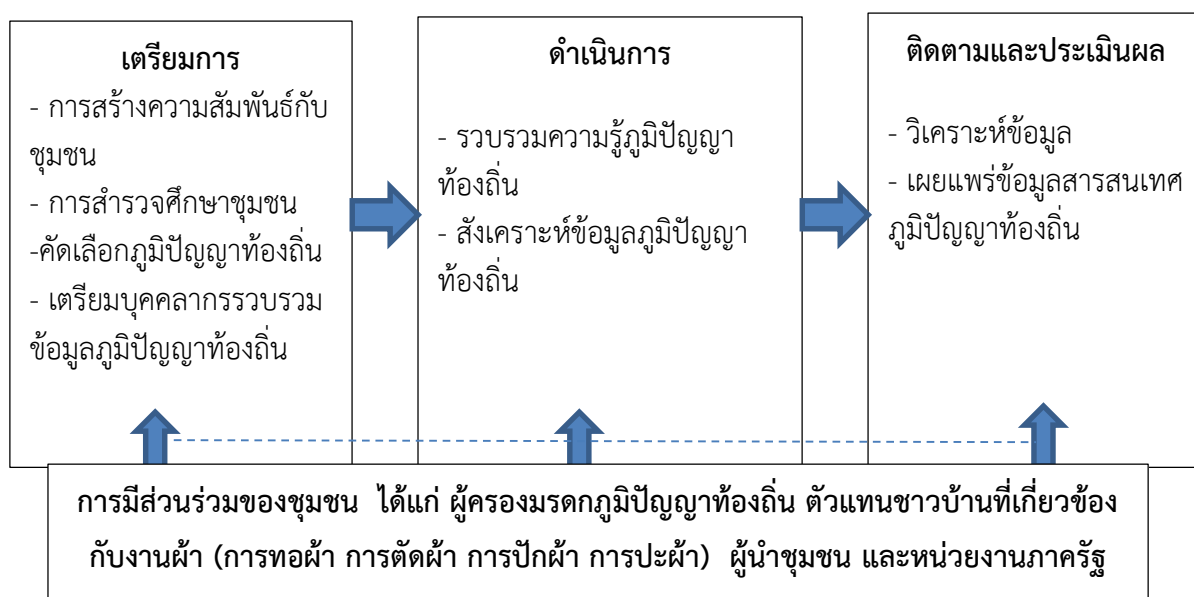
2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชน

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งโดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการในขั้นนี้คือใครทำอะไรที่ไหนเมื่อไรและอย่างไร

3. ระยะเวลาติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการการวัดผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากโครงการสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง

จากขั้นตอนข้างต้นผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key information) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1. ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับงานผ้า (การทอผ้า การตัดผ้า การปักผ้า การปะผ้า)

จำนวน 8 คน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองไผ่ จำนวน 20 คน
3. ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน
4. หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อได้มาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมประเด็นอย่าง

สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษา เนื่องจากในการศึกษา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงได้ค้นคว้าข้อมูลทางด้านเอกสาร และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและ รวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทางด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและข้อมูลโดยการค้นหาทาง Internet จาก Website ต่าง ๆ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ข้อมูลจากส่วนราชการ วารสารวิชาการ และจากตำราต่าง ๆ รวมไปถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถกระทำได้ 3 ระดับ คือ 1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ คือการสัมภาษณ์ การนัดแนะ เวลา สถานที่แน่นอนไว้ก่อน 2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือการสัมภาษณ์โดยการพบปะโดยส่วนตัว 3) การสัมภาษณ์แบบพูดคุยเป็นกันเอง คือ การพูดคุยกันธรรมดา การพูดคุยเป็นไปตามธรรมชาติ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.1 การกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยการเตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เพราะสามารถยืดหยุ่น และกระทำได้ง่าย และมีความต่อเนื่องของคำถาม สามารถ เจาะลึก การตั้งแนวคำถามหลักไว้ก่อนล่วงหน้าเป็นแบบกว้าง ๆ เพื่อให้มีจุดยืนและประเด็นที่ต้อง สัมภาษณ์ ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิดไม่มีการกำหนดหรือเรียงลำดับหัวข้อคำถาม แต่เป็นการสนทนาแบบธรรมชาติ และไม่สร้างความอึดอัดแก่ผู้ถูกซักถาม

สำหรับการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ 2 แบบ ดังนี้

2.1.1 การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์มีความเป็นอิสระที่จะเล่าเรื่องต่าง ๆ ของตนเอง ครอบคลุม และการประกอบอาชีพเสริม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามนี้สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะถามในเรื่องความเป็นอยู่ กระบวนการเข้าสู่อาชีพ การร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มอาชีพ การประกอบอาชีพเสริม เครือข่ายการประกอบอาชีพเสริม เป็นต้น รวมถึงผู้วิจัยใช้การสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ควบคู่ไปด้วยทุกครั้ง

2.1.2 การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก หรือการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจโดยเฉพาะ เป็นการสัมภาษณ์เจาะจงในเรื่องที่เป็นจุด สนใจของผู้วิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องความเป็นอยู่ของครอบครัว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามนี้ถามกลุ่มเป้าหมายที่ประกอบอาชีพเสริมด้วยการทอผ้า

2.2 ใช้การจดบันทึก และการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีการจดบันทึกโดยละเอียดภายหลังที่ได้จากการสนทนา การสัมภาษณ์ การบันทึก การสังเกต เพื่อป้องกันการลืม การตั้งสมมติฐานชั่วคราวจากการวิเคราะห์ข้อมูล ภาคสนาม ช่วยให้ สามารถเรียบเรียงความคิดในการวางแผนงานต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้สรุปข้อมูลได้เป็นระยะ ๆ อีกด้วย ส่วนใหญ่การสังเกตจะทำให้ไปควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ บางกรณีอาจจะสังเกตโดยอิสระได้ การบันทึกเกี่ยวกับการสังเกต จะประกอบทั้งการสังเกตภายใน (ตัวผู้วิจัย) และการสังเกตภายนอก คือสิ่งที่นักวิจัยสังเกตเผื่อ ดู เกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ

2.3 การบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ขัดข้อง ผู้วิจัยจะได้บันทึกเสียงไว้ ทำให้สามารถเก็บรายละเอียดของข้อมูล

ได้มากขึ้น โดยไม่ต้องพะวงกับการจัดบันทึกภายหลัง ทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างธรรมชาติ และสามารถที่จะสังเกตดูอาการกับกิริยาของผู้ให้ข้อมูล และสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างเต็มที่ ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจ ผู้วิจัยก็จะไม่ใช่เทปบันทึกเสียง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสบายใจในการให้ข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่ได้ออกมา

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครื่องมือ โดยนำแนวทางการบริหารจัดการการสร้างอาชีพเสริมมาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ซึ่งเครื่องมือการวิจัยผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแนวทางและประเด็นซึ่งกำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดเป็น Category ใช้การวิเคราะห์สรุปเนื้อหาและการจัดกลุ่มข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา บทความ วารสารวิชาการ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

2.1 ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจัดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการบันทึกเสียง

2.3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและสถานที่

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 และสถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ โรงเรียนหนองไผ่ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่ง หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เครื่องมือเก็บข้อมูลใช้แนวคำถามซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนามได้เพียงพอต่อการศึกษิตตามวัตถุประสงค์บ้างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบ ตามเค้าโครงเรื่อง แล้วสรุปออกมา เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป หลังจากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมาก และผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า กรณีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านบุคคล กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสามเส้าด้านบุคคลจำนวน 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม จำนวน 2 กลุ่มอาชีพ หากได้ข้อมูลเหมือนกันหรือ

ตรงกันก็หมายความว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่เชื่อถือได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์ของวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยศึกษาการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ คือ การสืบทอดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญามาจากครอบครัวและชุมชนที่เกิดการเรียนรู้จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งที่น่าประสพการณ์ที่สั่งสม สืบสาน สืบทอดมายาวนานอย่างต่อเนื่องจากบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอด ภูมิปัญญาพื้นบ้านอันทรงคุณค่าด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“การทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายของตนเองไม่มีโรงเรียนสอน เรียนจากพ่อแม่ จับมือสอน เริ่มจาก การสาวไหม การย้อมสี การมัดหมี่ สอนให้รู้จักลักษณะของลาย แต่ด้านการถ่ายทอดความรู้นั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัวว่าจะต้องเรียนรู้ตามที่กล่าวมาทุกขั้นตอน เนื่องจากไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนมากจะเป็นการบอกให้ทำในขณะนั้น”[ผู้ให้ข้อมูลหลัก : คุณยายสี (นามสมมติ) ผู้ทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายผ้าหม่ม]

“จากการสังเกต และการสอนจากแม่และยาย ขั้นตอนการย้อมผ้า เรียนรู้จากบรรพบุรุษ จากรุ่นยาย รุ่นแม่ สอนมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก รวมทั้งเรียนรู้จากการสังเกต การฝึกหัดทำ”[ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าขาวม้า]

“จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษถ่ายทอดจากคนเฒ่า คนแก่ในหมู่บ้าน โดยการสอน พาลงมือทำ ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ยังใช้การอบรม การศึกษาจากเอกสาร มาประยุกต์ใช้ในการผลิตผ้าย้อมคราม การศึกษาจากเอกสาร มาประยุกต์ใช้ในการผลิตผ้าย้อมคราม”[ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าเปียง (ผ้าที่ใช้ในการทำบุญที่วัด)]

ส่วนการย้อมสีผ้าในอดีตการย้อมสีธรรมชาติได้จากพืชสัตว์และแร่ธาตุต่าง ๆ มาย้อมกับเส้นใย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้าเพิ่มสีสันและความสวยงามบนผืนผ้าอันเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่น หลังโดยการนำวัสดุจากธรรมชาติให้สีมาทำการย้อมผ้าสีธรรมชาติและแต่งสีอาหารสีธรรมชาติ ให้สีไม่ฉูดฉาดสีอ่อนเย็นตากว่าสีสังเคราะห์

ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ได้มาจากการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่น ได้จากการสังเกต และฝึกทำตั้งแต่ ยังเด็ก จึงทำให้สามารถผลิตได้ รวมทั้งสังเกตจากสิ่งรอบตัว เช่น เปลือกไม้ หรือต้นไม้ใด ให้สีแบบไหนบ้าง นำมาประยุกต์เพิ่มเติม หรือลองผิดลองถูก กว่าจะได้สีตามที่ต้องการ” [ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าไหม]

ปัจจุบันด้วยเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการ ติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็วชุมชนมีการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติ ดังนี้

1.1 กลุ่มทอผ้าตำบลนาทุ่ง

กลุ่มทอผ้าตำบลนา หมู่ที่11 บ้านนาทุ่ง ตำบลท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าและผ้าขาวม้า ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ได้นำฝ้าย มาทอเป็นผ้านุ่ง ผ้าห่ม จากนั้นจนรุ่นลูกหลานจึงได้เห็นความสำคัญกับการทอผ้าของคนรุ่นเก่าจะสูญหายไปจึงได้มาทอตัดแปลงเป็นผ้าเป้ียง และผ้าขาวม้า

การสืบทอดภูมิปัญญา ภายในชุมชนได้จัดให้มีหลักสูตรการทอผ้าและได้เชิญกลุ่มไปเป็นวิทยากรให้ความรู้และ สาธิตการทอผ้าลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม คือ ลายดอกแก้ว ใช้พืชนั่นดอกมีขนาดเล็กต่างจากท้องถิ่นอื่น ซึ่งโอกาสในการใช้ผ้าสามารถใช้ได้ในครัวเรือนและสามารถซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวและปัจจุบันกลุ่มยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับผ้าคือ จะไม่ตัดผ้าออกก็ในวันพระดับ เพราะเชื่อว่าจะโชคไม่ดี ไม่เจริญรุ่งเรือง

1.1.1 ผลิตภัณฑ์เดิม

ภูมิปัญญาชาวบ้านมีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ ในชุมชนส่งต่อลูกหลานปัจจุบันช่างทอมีแต่ผู้สูงอายุการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์จึงทำได้ยาก ดังนั้นผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตจึงยังคงเป็นรูปแบบเดิม ๆ เช่น ผ้าไหมทอเป็นผืน ผ้าคลุมไหล่ ผ้าห่ม และ ผ้าขาวม้า ดังนี้

1.1.2 วัสดุ / อุปกรณ์

ในอดีตการทอผ้าในชุมชนจะเริ่มจากการปลูกฝ้ายเส้นฝ้ายและย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีธรรมชาติ ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สามารถหาได้ภายในชุมชนแต่ปัจจุบันกลุ่มต้องปรับตัวให้ทันกับความต้องการของตลาดในเรื่องของความรวดเร็วควบคุมสีได้และราคาประหยัดดังนั้นวัสดุที่ใช้ในการทอผ้าจึงประกอบด้วย

- 1) เส้นฝ้ายโรงงาน
- 2) เส้นฝ้ายสำเร็จรูป

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีแต่ผู้หญิงและหน่วยงาน ราชการไม่ได้สนับสนุนด้านอุปกรณ์กลุ่มจึงยังคงใช้อุปกรณ์ดั้งเดิม ซึ่งสามารถผลิตได้เอากายในชุมชน ที่สำคัญดังนี้

- 1) กี่หรือทูก เป็นเครื่องมือสำหรับทอผ้ามีหลายขนาดและชนิดแต่มีหลักการพื้นฐานอย่างเดียวกันคือการขัดประสานระหว่างด้ายเส้นพุ่งและด้ายเส้นยืนจนแน่นเป็นเนื้อผ้า
- 2) ฟืมหรือฟันหวี มีลักษณะคล้ายหวี ยาวเท่ากับความกว้างของหน้าผ้าทำด้วยไม้หรือโลหะมีลักษณะเป็นซี่เล็ก ๆ มีรอบทำด้วยไม้หรือโลหะแต่ละซี่ของฟืมจะเป็นช่องสำหรับสอดด้ายยืนเข้าไปเป็นการจัดเรียงด้ายยืนให้ห่างกันตามความละเอียดของเนื้อผ้าเป็นส่วนที่ใช้กระทบให้เส้นด้ายที่ทอเรียงติดกันแน่นเป็นผืนผ้า

3) ตะก้อหรือเชาหูก (harness) ส่วนใหญ่เป็นตะก้อเชือกจัดกลุ่มเส้นด้ายยืน เปิดช่องด้ายยืนสำหรับใส่ด้ายพุ่ง

4) กระสวยใช้บรรจุหลอดหมี่พุ่งสอดไประหว่างช่องว่างของเส้นหมี่ยืน ต้น และปลายเรียวยตรงกลางเจาะเป็นช่องสำหรับใส่หลอดด้าย

5) แท้เหยียบใช้ควบคุมการยกตะก้อ

6) ที่นั่งสำหรับนั่งขณะทอผ้า

1.1.3 กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ

การย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มในปัจจุบันจะดำเนินการเฉพาะมีคำสั่งซื้อจากลูกค้า เท่านั้น เนื่องจากประสบปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบในการผลิต เช่น ในฤดูฝนสีธรรมชาติที่ได้สีจะไม่เข้ม หากต้องการเข้มจะต้องใช้วัตถุดิบจำนวนมาก ถ้าต้องการย้อมให้สีสวยต้องย้อมในฤดูร้อนหรือ ฤดูแล้ง เพราะวัตถุดิบจะให้สีเข้มพืชที่นิยมใช้ย้อมมากที่สุด เช่น เปลือกเพกา เปลือกยอป่า ใบขี้เหล็ก

โดยมีวิธีการย้อมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) ประเภทใช้เปลือก

- (1) ใช้เปลือก จำนวน 4 กิโลกรัมต่อน้ำเปล่า 10 ลิตร
- (2) นำเปลือกมาสับให้ละเอียด
- (4) นำเปลือกใส่กะละมังเคลือบเติมน้ำเปล่า 10 ลิตรต้มสักระยะ 2 ชั่วโมง
- (5) ใช้ผ้าขาวบางกรองเอาแต่น้ำสี
- (6) นำน้ำสีขึ้นต้มให้ร้อนน้ำเส้นใยที่เตรียมไว้ลงย้อมใช้ เวลา 20 นาที
- (7) นำเส้นใยมาล้างน้ำให้สะอาดเอาไปกระตุกในที่ร่มตากให้แห้งแล้วนำไปทอ

เป็นผืนผ้า

2) ประเภทใช้ใบ

- (1) ใช้ใบ จำนวน 12 กิโลกรัมต่อน้ำเปล่า 10 ลิตร
- (2) นำใบไม้มาสับให้ละเอียด
- (4) นำใบไม้ใส่กะละมังเคลือบเติมน้ำเปล่า 10 ลิตรต้มสักระยะ 2 ชั่วโมง
- (5) ใช้ผ้าขาวบางกรองเอาแต่น้ำสี
- (6) นำน้ำสีขึ้นต้มให้ร้อนน้ำเส้นใยที่เตรียมไว้ลงย้อมใช้เวลา 20 นาที
- (7) นำเส้นใยมาล้างน้ำให้สะอาดเอาไปกระตุกในที่ร่มตากให้แห้งแล้วนำไปทอ

เป็นผืนผ้า

2. กระบวนการผลิตผ้าทอ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ

- 2.1 การปลูกหม่อน
- 2.2 การเลี้ยงไหม
- 2.3 การทำเส้นใยหรือการสาวไหม
- 2.4 การมัดหมี่
- 2.5 การย้อมหมี่ หรือการย้อมสีไหม
- 2.6 การทอผ้าไหม

2. ผลการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กระบวนการพัฒนามี 4 ประการ คือ

2.1 การพัฒนาบุคคลด้านการเรียนรู้โดยวิธี กระบวนการกลุ่ม เพราะบุคคลเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่จะต้องมีพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะความสามารถ และประสบการณ์ เพื่อให้ผ้าไหมที่ผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการเรียนรู้และ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและมีการแสวงหาความรู้โดยการ อบรมสัมมนา มีการจัดวิทยากรมาอบรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มอื่นและหน่วยงานอื่นภายนอกกลุ่มของตนเอง การเรียนรู้ของบุคคล ภายในกลุ่มทอผ้าไหมจะเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเริ่มต้นจากบุคคลในครอบครัว ตามธรรมเนียมประเพณีของสังคม มุ่งให้คนใน ครอบครัวนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอด ให้แก่คนในครอบครัวรุ่นต่อ ๆ ไป

2.2 การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์ในการผลิต ซึ่งในการผลิตผ้าไหมปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากก่อนหน้านี้การผลิตผ้าไหมเป็นเพียงหัตถกรรมในครัวเรือนเพื่อประโยชน์ใช้สอยประจำบ้าน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าเชิงพาณิชย์อย่างแพร่หลาย ดังนั้นการผลิตเป็นจำนวน มากต้องอาศัยทั้งวิธีการจัดการที่ดี วัสดุอุปกรณ์การผลิตซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตพื้นฐานในการทอผ้า ได้แก่ กี่ทอผ้า หรือทูก ใช้ฝีมกระทบให้เนื้อผ้าแน่น ต่อมามีการพัฒนา เป็นกี่แบบต่าง ๆ เช่น กี่กระตุก ทั้งนี้ยังรวมถึงความสามารถและทักษะฝีมือการทอผ้าของผู้ทอ การออกแบบลวดลายของผ้าจะทำให้การผลิตผ้าไหมมีคุณภาพที่จูงใจและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการซื้อ

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพของเส้นไหม เริ่มตั้งแต่ส่วนต้นน้ำคือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกระบวนการผลิตเส้นไหม การแปรรูปสาวไหมฟอกย้อมสีเส้นไหม การคัดเลือกคุณภาพของเส้นไหม รวมถึงการคัดเลือกขนาดของเส้นไหมให้ได้ขนาดใกล้เคียงกัน จำเป็นต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ ทั้งนี้จึงต้องเริ่มพัฒนาทักษะของผู้สาวไหม มีการอบรมและฝึกฝนให้ผู้สาวไหมมีความชำนาญเชี่ยวชาญในการสาวไหมจากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้ง อุปกรณ์ในกระบวนการสาวไหมต้องได้มาตรฐานเพื่อรักษาคุณลักษณะของความเป็นเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง

2.4 การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและเหมาะสมให้ เป็นที่เชื่อถือ เป็นที่ยอมรับและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการผลิตผ้าทอให้ได้คุณภาพดี สวยงามเป็นที่นิยมของลูกค้าผู้ผลิตได้ให้ความเอาใจใส่ชิ้นงานทุกขั้นตอน พร้อมทั้งควบคุมการผลิตไปในตัว

ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“จัดเก็บความรู้ด้านลายผ้า ใช้วิธีการเก็บตัวอย่างลายผ้าโบราณไว้ตามบ้านของสมาชิก ไม่มีรวบรวมไว้ที่จุดเดียว แต่หากมีจำนวนน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่จะผลิตและนำจำหน่ายเลย” [ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าไหม 2]

“จัดเก็บความรู้ด้านลายผ้า ใช้วิธีการเก็บตัวอย่างลายผ้าโดยตัดลายผ้าเป็นตัวอย่างเก็บไว้ หรือเก็บเป็นผืนผ้าไว้ บางผืนมีอายุร้อยกว่าปี เพราะได้มาจากแม่และยายตกทอดกันมา” [ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ครองมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น]

“ยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในลวดลายในรูปแบบเอกสาร ใช้วิธีการจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลผู้ที่มีประสบการณ์ แต่ยังไม่มีการถ่ายทอดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบเอกสาร และใช้การบอกสอนพาทำ ในการถ่ายทอดความรู้” [ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าไหม]

ผลจากการศึกษา ผ้าทอจากภูมิปัญญา แบ่งตามวิธีการทอ มี 3 ประเภท คือ

1. ผ้าพื้น เป็นผ้าทอลายขัด ใช้เส้นยืนละเส้นพุ่ง สีเดียวทอตลอดทั้งผืน เป็นผ้าพื้นเรียบ ไม่มีลาย เช่น ผ้าไหม และผ้าพื้นฝ้าย

2. ผ้าลาย เป็นผ้าทอลายขัด ใช้เส้นยืนต่างสี หรือเส้นพุ่งต่างสีทอเป็นลายทางหรือลายตาหมากรุก เช่น ผ้าขาวม้า

3. ผ้ายกดอก เป็นผ้าทอลายพิเศษ ต่างจากลายขัดธรรมดา ลายผ้าเกิดจากการใช้ตะกอนปักมากขึ้น ประมาณ 3-8 ตะกอน เช่น ลายดอกพิกุล ลายเกล็ดเต่า เป็นต้น

3. การเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า มีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในเชิงพาณิชย์นั้นชุมชนมี จุดแข็งอยู่หลายประการที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับโอกาสทางการตลาดที่มีอยู่ โดยกลุ่มมีประสบการณ์ในการผลิตผ้าไหม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการถ่ายทอดมาจาก บรรพชนตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ด้วยคุณภาพของผ้าไหม ลวดลายที่มีเอกลักษณ์ แปลกตา ฝีมือที่ปราณีต นอกจากนี้การทำธุรกิจชุมชนมิใช่มุ่งหวังแต่รายได้เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการเรียนรู้ ความร่วมมือ ความสามารถในการผลิต การจัดการ ทางการตลาด ความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน ความยั่งยืนและการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“มีการจัดจำหน่ายผ้าย้อมคราม โดยการรับคำสั่งซื้อทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ก ไลน์ แต่ยังไม่ได้ออกตลาด เนื่องจากทำการทอผ้าเฉพาะผู้ที่สั่งซื้อเท่านั้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าไหม)

“เน้นการจำหน่ายผ้าที่บ้านตนเอง ถ่ายรูปลงในไลน์ หากมีลูกค้ามาซื้อที่ที่บ้านก็ตัดขายเลย ส่วนการจำหน่ายตามงานต่าง ๆ นั้น อาจารย์ที่ทำวิจัยจะโพสต์ขายให้ก่อนที่จัดอบรม” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ทอผ้าขาวม้า)

4. ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น วันที่ 15-17 มีนาคม 2564 ได้จัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้การจัดการสารสนเทศเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ในมิติด้านวัฒนธรรม สร้างวัฒนธรรมความเอื้อเพื่อแผ้วเมตตาต่อกัน รักษาสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความยั่งยืนแนวทางปฏิบัติ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี ภายใต้โครงการ “น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญญา วรณา ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มเป้าหมายการอบรมในครั้งนี้คือ

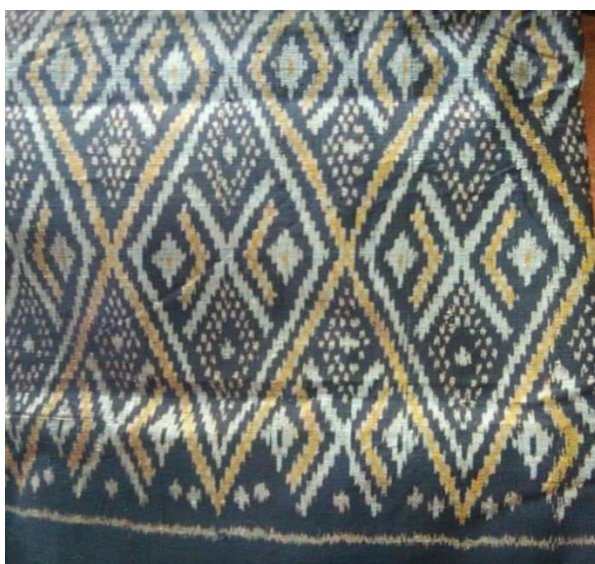
4.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่ง หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัด

เพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสนใจเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การอบรมในครั้งนี้ได้รับเกียรติจากคุณอัญชลี ช้องวารินทร์ และคุณฐิติรัตน์ อำไพลวงศ์ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นวิทยากรผู้ให้องค์ความรู้ การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแบบสอนทำของที่ระลึกและของใช้ รวมถึงช่องทางการตลาดจากการจัดกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เทคนิควิธีการทอผ้า เพื่อที่จะสร้างอาชีพที่หลากหลาย และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

4.2 กลุ่มนักเรียนโรงเรียนหนองไผ่ อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีคุณฐิติรัตน์ อำไพลวงศ์ เป็นวิทยากรผู้ให้องค์ความรู้ การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแบบสอนทำของที่ระลึกและของใช้

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่งการพัฒนาผลิตผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กระเป๋าถือสุภาพสตรี กระเป๋าเป้สะพาย และหมอนรองคอรักษาสุขภาพ เป็นต้น ดังภาพ

ภาพประกอบที่ 4 แสดงผ้าไหมมัดหมี่ 1

ภาพประกอบที่ 5 แสดงผ้าไหมมัดหมี่ 2

ภาพประกอบที่ 6 แสดงกระเป๋าเป้ตกแต่งด้วยผ้าซิด

ภาพประกอบที่ 6 แสดงกระเป๋าตังค์จากผ้าฝ้าย

ภาพประกอบที่ 8 แสดงกระเป๋าถือสุภาพสตรีจากผ้าขาวม้า

ภาพประกอบที่ 9 แสดงกระเป๋าเป้ผ้าขาม้า

ภาพประกอบที่ 10 แสดงหมอนหนุนรองคอเพื่อสุขภาพจากผ้าฝ้าย

ภาพประกอบที่ 11 แสดงภาพการจัดอบรม 1

ภาพประกอบที่ 12 แสดงภาพการจัดอบรม 2

ภาพประกอบที่ 13 แสดงภาพการจัดอบรม 3 รูปแบบกระเป๋านี้

2. กลุ่มนักเรียนโรงเรียนหนองไผ่ สนใจการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบที่สามารถเย็บได้ด้วยมือแบบง่าย แต่ใช้งานได้จริง ได้แก่ ที่ใส่พวงกุญแจ ที่รองแก้ว และที่ใส่ดินสอ
ดั่งภาพ

ภาพประกอบที่ 14 แสดงภาพการอบรมนักเรียน 1

ภาพประกอบที่ 15 แสดงภาพผลงานที่รองแก้วทำจากผ้า

ภาพประกอบที่ 16 แสดงภาพผลงานที่ใส่พวงกุญแจ 1

ภาพประกอบที่ 17 แสดงภาพผลงานที่ไสพวงกุ่มแจ 2

ภาพประกอบที่ 18 แสดงภาพอบรมการทำที่ใส่ดินสอจากผ้า

ภาพประกอบที่ 19 แสดงภาพผลงานที่ไต่ดินสอ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ของวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการความรู้ และผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้การสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการทำให้ดูพร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำการลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตร (Dynamics) จนเกิดการสั่งสมและ พัฒนาความรู้การทอผ้าไหม

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า กระบวนการผลิตผ้าทอ พบว่า กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มี 4 ประการ คือ

2.1 การพัฒนาบุคคลด้านการเรียนรู้โดยวิธี กระบวนการกลุ่ม เพราะบุคคลเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะความสามารถ และประสบการณ์ เพื่อให้ผ้าไหมที่ผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการเรียนรู้และ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและมีการแสวงหาความรู้โดยการ อบรมสัมมนา มีการจัดวิทยากรมาอบรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มอื่นและหน่วยงานอื่นภายนอกกลุ่มของตนเอง การเรียนรู้ของบุคคลภายในกลุ่มทอผ้าไหมจะเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเริ่มต้นจากบุคคลในครอบครัวตามธรรมเนียมประเพณีของสังคม มุ่งให้คนใน ครอบครัวนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดให้แก่คนในครอบครัวรุ่นต่อ ๆ ไป

2.2 การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์ในการผลิต ซึ่งในการผลิตผ้าไหมปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากก่อนหน้านี้การผลิตผ้าไหมเป็นเพียงหัตถกรรมในครัวเรือนเพื่อประโยชน์ใช้สอยประจำบ้าน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าเชิงพาณิชย์อย่างแพร่หลาย ดังนั้นการผลิตเป็นจำนวน มากต้องอาศัยทั้งวิธีการจัดการที่ดี วัสดุอุปกรณ์การผลิตซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตพื้นฐานในการทอผ้า ได้แก่ กี่ทอผ้า หรือทูก ใช้ฝักระทบให้เนื้อผ้าแน่น ต่อมามีการพัฒนาเป็น

ก็แบบต่าง ๆ เช่น ก็กระตุก ทั้งนี้ยังรวมถึงความสามารถและทักษะฝีมือการทอผ้าของผู้ทอ การออกแบบลวดลายของผ้าจะทำให้การผลิตผ้าไหมมีคุณภาพที่ดูดีและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการซื้อ

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพของเส้นไหม เริ่มตั้งแต่ส่วนต้นน้ำคือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกระบวนการผลิตเส้นไหม การแปรรูปสาวไหมพอกย้อมสีเส้นไหม การคัดเลือกคุณภาพของเส้นไหม รวมถึงการคัดเลือกขนาดของเส้นไหมให้ได้ขนาดใกล้เคียงกัน จำเป็นต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ ทั้งนี้จึงต้องเริ่มพัฒนาทักษะของผู้สาวไหม มีการอบรมและฝึกฝนให้ผู้สาวไหมมีความชำนาญเชี่ยวชาญในการสาวไหมจากวิทยากร ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งอุปกรณ์ในกระบวนการสาวไหมต้องได้มาตรฐานเพื่อรักษาคุณลักษณะของความเป็นเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง

2.4 การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและเหมาะสมให้ เป็นที่เชื่อถือ เป็นที่ยอมรับและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการผลิตผ้าทอให้ได้คุณภาพดี สวยงามเป็นที่นิยมของลูกค้าผู้ผลิตได้ให้ความเอาใจใส่ในงานทุกขั้นตอน พร้อมทั้งควบคุมการผลิตไปในตัว

3. การเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในเชิงพาณิชย์นั้นชุมชนมีจุดแข็งอยู่หลายประการที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับโอกาสทางการตลาดที่มีอยู่ โดยกลุ่มมีประสบการณ์ในการผลิตผ้าไหม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการถ่ายทอดมาจาก บรรพชนตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ด้วยคุณภาพของผ้าไหมลวดลายที่มีเอกลักษณ์ แปลกตา ฝีมือที่ปราณีต นอกจากนี้การทำธุรกิจชุมชนมิใช่มุ่งหวังแต่รายได้เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการเรียนรู้ ความร่วมมือ ความสามารถในการผลิต การจัดการ ทางการตลาด ความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน ความยั่งยืนและการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

4. ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น พบว่า มีการจัดอบรมการถ่ายทอดองค์ความรู้การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในมิติด้านวัฒนธรรมภายใต้โครงการ “น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่น” ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษา พบว่า

1. การจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการทำให้อุปกรณ์พร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือ ทำการลองผิดลองถูก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นพลวัตรจนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหม มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของพัฒนาการมีผลงานดีขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สว่างศรี แก้วพิจิตร (2551 : 199-204) ได้ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผ้าไหมปักธงชัยเพื่อพัฒนาเป็นสินค้ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผ้าไหม ปักธงชัยเป็นองค์ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์

ถ่ายทอดต่อกันมา เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมของชาวบ้าน และสอดคล้อง กับงานวิจัยของลออไชโยธา (2551 : 91-94) ได้ศึกษาศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชน ตำบล โคกจาน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า เป็นจารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่ ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบต่อไปการสืบทอดและพัฒนากิจการของทอผ้าไหม โดยวิธีการสอนกันเอง ในชุมชน จากปู่ย่าตายาย พ่อแม่ สู่ลูกหลาน เป็นการเรียนรู้กันภายในชุมชนความสำคัญ สอดคล้องกับ งานวิจัยของสุนทร สุขไทย (2549 : 112-116) ได้ศึกษาการสืบสานการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนตำบล หาดเสี้ยว อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า เป็นการสืบสานด้วยวิธีซึมซับ ไม่มีการสอน แต่เห็นพ่อ แม่ ปู่ ตายาย ทอก็เข้าไปช่วยและสามารถทอได้เพื่อนำไปใช้ในครัวเรือน และมีการ ขายหารายได้บ้าง เป็นการใช้เวลาว่างจากการทำนา เพราะที่นี้มีการทำนาปีละครั้ง ซึ่งเป็น นาดำ การทอผ้าช่วยให้เกิดความสัมพันธ์และช่วยกันแบบเครือญาติ เกิดความภูมิใจเมื่อเห็นผ้าที่ทอเสร็จแล้ว ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา ฉัตรเมืองปัก (2555 : 172 - 176) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหม มัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นการถ่ายทอด จากบรรพบุรุษสู่รุ่นหลาน เป็นวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการสอนโดยผู้นำกลุ่มการฝึกอบรม มีการทัศนศึกษา ดูงาน มีการสาธิตให้คำแนะนำ วิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้แก่ผู้ที่สนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมโชค เจริญการ (2552 : 191-192) ที่ได้ศึกษาแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัยพบว่า หลักในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอน ภาคทฤษฎีด้วยการบอก อธิบายให้ท่องจำ ให้ดูตัวอย่างของจริง และเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติ จริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชนลักษณะดังกล่าวเป็นข้อกำหนดทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ ส่วนการถ่ายทอดความรู้ในระดับกลุ่มอาชีพเป็นการ พัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มอาชีพทอผ้าในชุมชนที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มอาชีพ ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงสามารถเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มอาชีพ ในชุมชนได้ (Goodkind, 1998)

ส่วนด้านกระบวนการผลิตผ้าทอ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การทำเส้นใย การมัดหมี่ การย้อมหมี่ และการทอผ้าไหม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวีวรรณ กิจโรจน์สกุล (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผ้าไหมทางกระรอก : การอนุรักษ์และพัฒนาการผลิตเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า กรรมวิธีในการทอวัตถุดิบที่ใช้เครื่องมือในการทอในอดีตล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมมีการปลูก หม่อน เลี้ยงไหมเอง สีที่ใช้เป็นสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติ ก็ที่ใช้ในการทอผ้าเป็นก็พื้นเมือง ขั้นตอนใน การเตรียมวัตถุดิบ ตลอดจนการทอ ใช้วิธีตามภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา ดาพลงาม (2555 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเครื่องแต่งกายสตรีเชิงพาณิชย์ จังหวัด มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการผลิตเครื่องแต่งกายผ้าไหมสตรีจังหวัดมหาสารคามที่แบ่งขั้นตอนเป็นดังนี้คือ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การทำเส้นใย การมัดหมี่ การย้อมหมี่ การทอผ้าไหม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของดวงฤทัย อรรคแสง (2552 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาตินั้น มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การเตรียมเส้นไหมและการทอ

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การพัฒนาผ้าไหมให้เป็นสินค้ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น มีกระบวนการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) การพัฒนาบุคคลด้านการเรียนรู้ โดยวิธีกระบวนการกลุ่ม 2) การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์ในการผลิต 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพของเส้นไหม 4) การพัฒนามาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choi and Cheung (2007 : 438-452) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการศึกษาของโลกมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ เกิดความสนใจศึกษาผลกระทบถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเพื่อสร้างความมั่นใจ สร้างความ เชื่อมั่นในความสามารถของคนสังคม ชุมชน ใช้ภูมิปัญญาในการปรับตัวสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมหรือ ระบบนิเวศของชุมชน พบว่าวิธีการสร้างคุณภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์และปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น คือ ต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด ผลิตนโยบาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ประสบการณ์ และเสียงของคนภายในชุมชน เป็นยุทธศาสตร์ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตโดยกระบวนการนโยบาย ซึ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ นภาพร หะวานนท์ และพิสมัย รัตนโรจน์สกุล (2548 : 68-84) ได้ศึกษาการเสริมสร้างทุนสังคม เพื่อชุมชนเข้มแข็งที่ตั้งอยู่บนฐานคิดของการพึ่งพา ตนเองได้ กระบวนการทอผ้าไหม จึงมีส่วนสำคัญยิ่ง ในการกำหนดระบบความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การสร้างทุนทางสังคมที่มีการสะสมสืบทอดกันมา นับจากอดีตเป็นการสร้างทุนทางสังคมในวิถีชีวิตแบบพึ่งพาธรรมชาติ และมีการปรับตัวให้เข้ากับยุค เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยธีรพงษ์ วสดีดิลก (2546 : 88-94) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาตลาดผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จังหวัดบุรีรัมย์สู่ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า รูปแบบการพัฒนาต้องมีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนาผ้า ไหมและผลิตภัณฑ์ไหมเกี่ยวกับคุณภาพของ เนื้อผ้าที่สม่ำเสมอ ลวดลาย สี สัน รวมทั้งต้องมีการ รับประกันคุณภาพด้วยด้านราคา กำหนดราคาผ้า ไหมและผลิตภัณฑ์ไหม คือ คุณภาพของเส้นไหม ฝีมือ และความประณีตในการทอ รวมทั้งต้องมีการ ลดราคาให้กับผู้ซื้อโดยเป็นราคาที่ต่ำกว่าร้านค้าปกติ ด้าน การจำหน่าย ภาวะการค้าของตลาด ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศยังมีความต้องการอยู่มาก กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คือตลาดต่างประเทศและตลาดกรุงเทพฯ และปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจผ้าไหมและ ผลิตภัณฑ์ไหม ด้านธุรกิจการผลิต ต้องมีการออกแบบการผลิต ด้านลวดลาย และรูปแบบผลิตภัณฑ์ มีการวางแผนการผลิตด้านการพัฒนาลวดลาย สีที่ใช้อยู่ต้องเป็นสี ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เส้น ไหมที่ใช้ ทอผ้าต้องเป็นเส้นไหมจากการเลี้ยงไหมพื้นเมือง การผลิตสินค้า ต้องเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

3. การเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มี การพัฒนาด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในเชิงพาณิชย์นั้นชุมชนมีจุดแข็งอยู่หลาย ประการที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับโอกาสทางการตลาดที่มีอยู่ โดยกลุ่มมีประสบการณ์ในการผลิตผ้าไหม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการถ่ายทอดมาจาก บรรพชนตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ด้วยคุณภาพของ ผ้าไหม ลวดลายที่มีเอกลักษณ์ แปลกตา ฝีมือที่ปราณีต นอกจากนี้การทำธุรกิจชุมชนมิใช่มุ่งหวังแต่ รายได้เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการเรียนรู้ ความร่วมมือ ความสามารถในการผลิต การจัดการ ทาง การตลาด ความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน ความยั่งยืนและการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ระวีวรรณ กิจโรจน์สกุล (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผ้าไหมทางกระรอก : การอนุรักษ์ และพัฒนาการผลิตเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางใน การ

อนุรักษ์และพัฒนาการผลิตผ้าไหมทางกระรอกเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาเห็น ควรแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ การฝึกอบรม การเพิ่มพูนทักษะ การพัฒนาเทคโนโลยี การจัดการสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา ดาพลงาม (2555 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเครื่องแต่งกายสตรีเชิงพาณิชย์ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่ารัฐบาลควรให้การสนับสนุนแก่ชุมชนเพื่อ พัฒนาระบบการผลิตผ้าไหม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ชาวบ้านสามารถ รักษาความรู้และทักษะทั้งยังเป็นการสร้างเสริมรายได้แก่ชุมชนด้วยเช่นกัน

4. ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น พบว่า มีการจัดอบรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในมิติด้าน วัฒนธรรม จัดอบรม 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาทุ่งและนักเรียนโรงเรียนหนองไผ่ วันที่ 15-17 มีนาคม 2564 แนวทางปฏิบัติจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี ภายใต้โครงการ “น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่น” ทำให้เกิดการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่น 8 ประเภท ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ กระเป๋าสีสุภาพสตรี กระเป๋า เป้สะพาย กระเป๋าต่างจากผ้าฝ้าย หมอนรองคอรักษาสุขภาพ ที่ใส่พวงกุญแจ ที่รองแก้ว และ ที่ใส่ดินสอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมโชค เจริญการ (2552) ศึกษาแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็น เลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนที่กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมตั้งอยู่ทั้งหมดมีประวัติ ความเป็นมาและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานทั้งสิ้น 2) แนวทางการ เรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม เริ่มต้นจากการสืบทอดภูมิปัญญาด้าน การทอผ้า ไหมสู่รุ่นลูกหลานในระดับครัวเรือนมีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพโดยอาศัยแรงจูงใจจาก ภายในครัวเรือน กลุ่มอาชีพ และโรงเรียนในชุมชนร่วมกับแรงจูงใจจากภายนอกโดยเฉพาะจาก นโยบายการจัดระบบ และกลไกช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล ทำให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้ และมีการพัฒนากลุ่มให้มี ความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับโดยการเรียนรู้นั้นมีรูปแบบดำเนินการในระดับ ครัวเรือนระดับกลุ่มอาชีพ และระดับโรงเรียน มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าไหมเป็นกำลังหลัก ในการถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอนภาคทฤษฎีด้วยการบอกอธิบายให้ท่องจำ ให้ดูตัวอย่างของจริง และ เรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติจริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชนในลักษณะของ On the Job Training

ข้อเสนอแนะ

1. การผลิตผ้าทอภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีขั้นตอนที่ย่างยากใช้เวลานานในการเรียนรู้และ ประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติ ปัจจุบันกลุ่มผลิตผ้าไหมพบว่าส่วนใหญ่จะมีเฉพาะผู้สูงอายุ ดังนั้น ควรหากลยุทธ์หรือแนวทางในการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควรมีการสร้างความตระหนักและ เห็นคุณค่าภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าให้แก่กลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้มากขึ้น
2. ควรมีการพัฒนาการเรียนรู้การผลิตและการทอผ้าไหมผ่านระบบการศึกษาในการพัฒนา หลักสูตรอบรมหรือหลักสูตรท้องถิ่นตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา เพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป
3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนให้คำแนะนำด้านแหล่งทุน แนวทางการ สร้างเครือข่ายภูมิปัญญาเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้า

การออกแบบลวดลาย การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายให้เหมาะกับทุกเพศทุกวัย ตลอดจนมี
การส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นที่ยอมรับกว้างขวางออกไป

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้รับผิดชอบและผู้ร่วมวิจัย

ประวัติผู้รับผิดชอบ โดยแนบแบบประวัติของคณะผู้วิจัยทุกคน โดยระบุตามหัวข้อต่อไปนี้

- ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายภาณุวัชร นิรานนท์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. Panuwat Niranon
- เลขบัตรประจำตัวประชาชน 1-4199-00-137-89-7
- ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
เงินเดือน 30,290 บาท
เวลาที่ใช้ทำวิจัย 10 ชั่วโมง : สัปดาห์
- หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์

อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
เลขที่ 83 ม. 11 ถ.สระบุรี - หล่มสัก ต.สะเตียง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ : 062-654-4559 อีเมล : panuwat.niranon@gmail.com

5. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2559 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2556 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

การจัดการสารสนเทศ

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

- การพัฒนาแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์สื่อสารแบบเคลื่อนที่สำหรับสืบค้นข้อมูลความเชื่อ
ผิด ๆ ที่แบ่งปันกันในสื่อสังคมออนไลน์
- การพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์

7.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

ภาณุวัชร นิรานนท์ และนางลักษ์ ยุทธศิลป์เสวี. (2563). การพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ใน การประชุมวิชาการเครือข่าย
ความร่วมมือทางวิชาการวิจัยสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 13 หัวข้อ พลังแห่ง
นวัตกรรมมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Innovation Powered by Humanities and Social
Sciences) ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน,
กรุงเทพมหานคร. วันที่ 17-18 กันยายน 2563, หน้า 361-382.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

โดยแนบบประวัติของคณะผู้วิจัยทุกคน โดยระบุตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวกนิฐา แสงกระจ่าง
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Kanita Saengkrajang
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3740100927571
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์

อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ 83 หมู่ 11 ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัด
เพชรบูรณ์ 67000 โทร 056717100 kanitasae@gmail.com

5. ประวัติการศึกษา

ปรด. (เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการศึกษา) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าพระนครเหนือ

วทม. (ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าพระนครเหนือ

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ
สถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละ
ผลงานวิจัย

กนิฐา แสงกระจ่าง และ ณมน จีรังสุวรรณ. (2560). แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับการ
การเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 6 (1), มกราคม –
มิถุนายน, หน้า 19-28.

กนิฐา แสงกระจ่าง. (2561). การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกเพื่อการเรียนรู้อาหารพื้นบ้านจังหวัด
เพชรบูรณ์. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์.

(ทุนอุดหนุนโดย งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์: หัวหน้าโครงการ)

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

โดยแนบบันทึกประวัติของคณะผู้วิจัยทุกคน โดยระบุตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางอาภาภรณ์ วรรณ
(ภาษาอังกฤษ) Mrs. APHAPORN WANNA
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3670700517102
3. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
83 หมู่ 11 ถ.สระบุรี-หล่มสัก ต.สะเดียง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ 056-717100 ต่อ 1322
โทรสาร 056-717137
โทรศัพท์เคลื่อนที่ 09-5639-3591
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) : aphaporn@gmail.com
6. ประวัติการศึกษา (ปี พ.ศ. ที่จบ ระดับปริญญา คุณวุฒิ สาขาวิชา สถานศึกษา ประเทศ)
ปี พ.ศ. 2536 ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์) วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์
ปี พ.ศ. 2540 ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ (Library and Information Sciences) มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม
7. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
สาขาวิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์
สาขาวิชาการที่มีความชำนาญ : ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ, การพัฒนาสารสนเทศดิจิทัล, การ
จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ
สถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยใน
แต่ละผลงานวิจัย
8.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจมากกว่า 1
เรื่อง)
รัตนา แสงสว่าง และคณะ. (2548). **โครงการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต (Living Library)**
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (ทุน สกอ. : นักวิจัยร่วม)
อาภาภรณ์ วรรณ และคณะ. (2549). **การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผิดาโข**
อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (ทุน สกอ.: หัวหน้าโครงการ)
อาภาภรณ์ วรรณ. (2553). **“การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชา**
สารสนเทศศาสตร์ โดยการปฏิบัติ”. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
(ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. : หัวหน้าโครงการ)

อาภาภรณ์ วรรณ และนารีวรรณ เขียววาสน์. (2558). “สภาพการใช้และปัญหาการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติของบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน”. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

(ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. : หัวหน้าโครงการ)

อาภาภรณ์ วรรณ. (2558). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์สู่สังคมฐานความรู้”. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

(ทุนอุดหนุนโดย งบประมาณแผ่นดินที่พิจารณาโดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2558)

สำราญ ท้าวเงิน อาภาภรณ์ วรรณ และบุญช่วย สุทธิรักษ์. (2559). การจัดการความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ในจังหวัดเพชรบูรณ์สู่ทุนทางปัญญา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

(ทุนอุดหนุนโดย งบประมาณแผ่นดินที่พิจารณาโดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2559 : นักวิจัยร่วม)

อาภาภรณ์ วรรณ. (2560). การพัฒนากลไกการจัดการความรู้งานวิจัยทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดพิจิตรสู่สังคมฐานความรู้โดยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศ. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

(ทุนอุดหนุนโดย งบประมาณแผ่นดินที่พิจารณาโดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2560: หัวหน้าโครงการย่อยในชุดโครงการ)

อาภาภรณ์ วรรณ. (2562). การจัดการสารสนเทศเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ถนอมผิวน้ำมันรำข้าวจากพันธุ์ข้าวพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

(ทุนอุดหนุนโดย งบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ : หัวหน้าโครงการ)